Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIаьарлхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дениз ● ЕРА, 27 ДЕКАБРЬ, 1984 ШУ. ● № 155 (7033). ● Мах 3 кеп.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ШИЙ ЛОIАМЕРЧА ПОЖАРНИ ОБЩЕСТВА ШОАЙ ЛОIАМЕРЧА ПОЖАРНИ ДРУЖИНАЙ ЧЛЕНАШТЕИ ВОЛХЛОШТЕИ СОВГIАТАШ ДАЛАРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

1. Цlера кхеравале lалаштьяра тlехьа хьинаре болх барах СССР Лакхехьарча Совета Президиума цlергlа «За отвагу на пожаре» яха медаль лойла:

Валуйский Владимир Ивановича — В. И. Ленина цlергlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе ший лоIамерча пожарни дружина члена,

Заурбеков Саламбека — Ачхой-Мартановски районерча Самашкински алата предприятье ший лоIамерча пожарни дружина начальника.

Магомадова Малика Алиевана — Грозненски районерча Горячеводски бурув деттара балхий управлене ший лоIамерча пожарни дружина члена,

Масаев Лом-Али Абдуллахиевича — Гудермесски районерча сельхозхиме ший лоIамерча пожарни дружина члена.

2. Цlера кхеравале lалаштьяра хьинаре болх барах РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Макарова Людмила Викторована — город Грозненча цlера дукьаларча балхий специализированни ремонтво-гlишлош яра управлене керттерча инженера.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **М. ЯСНОВ.**

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Х. НЕШКОВ.**

Москва, 1984 ш. 25 декабрь.

Хьайбаш леладерий толамаш

КПСС ХХVI съезда, кул тIехьагIа хиначу КПСС ЦК Пленумий решенеши Кхачен программа заданеши кхочаш а еш, Ачхой-Мартановски, Ведениски, Надтеречни, Назрановски, Ножай-Юртовски, Советски, Сунженски, Шелковской районий юрта бахама къахьегамхоша хадал хьалха кхочашдьай хьайбай продукце дерргга тайнаш пачхьалкхенга доахара 1984 шера планаши социалистически декхараши.

ПланагIа лаьрхIачул дукхагIа заготовительни пункташка, чакхдоахачи предприятешка дIачудеккад боахамаша: Ачхой-Мартановски района 130 тонни доахний кол тIера оалхазараши, 359 тонни шура, 943 эзар фуъ; Ведениски района — 100 тонни доахни; Надтеречни района — 400 тонни доахний кол тIера оалхазараши, 260 тонни шура, 178 центнер тха; Назрановски района — 147 тонни доахний кол тIера оалхазараши, 166 тонни шура; Ножай-Юртовски района — 110 тонни доахни; Советски района — 120 тонни доахни, 50 тонни шура; Сунженски района — 164 тонни доахний кол тIера оалхазараши; Шелковской района — 110 тонни доахний кол тIера оалхазараши, 70 тонни шура.

Хьайбай продукташ дIахо а йоккхаш я пачхьалкхенга.

Яхьа дневник

Укх шера план хадал хьалха кхочашдьяра советашка хоржамаш хулча денна сийленна накъабахара шерра социалистически яхь йоаржадьй Н. Анисимова цlергlча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода технологаша. Яхье баьннача цар шоай таронехи кхоачамехи бизза пайда ийбарах тIанийца декхараш хьадал хьалха 26 декабре кхоачашдаьд. Цу юхедисача денойка пачхьалкхен планал совгIа цар арахецаргьа дукхача мяьха мехкдаьтта тайп-тайпара продукци.

Къаьстта дика къа а хьегаш, социалистически яхье хьалхара моттиг дIи ца хецаш хьайсагIа Краснова Людмила керта латтача № 21-1 йолча установка коллективи Атюшов Геннадий, Водняков Иван Николаевич керте латтача цехий коллективаши. Шера план хадал дукха хьалха кхочаш а я, хIанз январь бетта кхоалагIча декади чотах мехкдаьтта продукци арахецаш я уж коллективаш. Царел дукха тIехьаюсаш яц хадал ах бутт совгIа хьалха шера план кхочашдьяь йола Лиман Вильям Леонтьевича кулгалдеча № 43-1 йолча установка коллектив а.

• • •

Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо йоккха Котало яьккха 40 шу дузача цlейна сийленца накъабахара къахьегама вахте эттача «Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахоша башхадика къахьегама толамаш доах укх шера.

Дерригача техникоэкономически хьокхамий шера план кхоачашдьярах рапорт делар цар 18 декабре. Цу юхедисача деношка пачхьалкхен планал совгIа цар доаккхаргда эзараш тонн «Iаьржа дошув», лаьрхIа хинначул дукхагIа мяьхале йоаккхаргья 450 эзар сом мах бола товарни продукци.

Къахьегама овсарле планал совгIа цхьа процент лакхъяра парте съезда задани кхоаза совгIа тIехкхоачадьяь НГДУ мехкдаьттахоша.

Массаза санна яхье хьалха латташ я укхаза Лунин Александр Васильевича кулгалдеча мехкдаьттей гази йоахача шоллагIча цеха коллектив. Ерригача управлене планал совгIа даьккхача мехкдаьттах дукхагIдар по даькъа да.

• • •

«Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахоша боккха къахьегама толам а боаккхаш, 20-ча декабре рапорт делар шера план кхоачашдьярах. Ер бутт боалехьа пачхьалкхен планал совгIа цар доаккхаргда 2200 тонн гаргга мехкдаьтта, кхо миллиони бIаь эзари кубически метрал чухьнахьа йоацаш йола газ. Задал совгIа йохкаргья 110 эзар сома мяьха товарни продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани йиъ ахи процент гаргга тIехкхоачашьяьй НГДУ коллективо. Духхьал из лакхъяра чотах дахкхад укхаза планал совгIа мел даьккха мехкдаьттеи гази.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

Укх шера толаме къахьега бригадаш дукха я Грознерча ремонтно-технически завода механо-сборочни цехе. Царна юкъе дикагIа хьокхамаш хиларца белгала я газоэлектросварщика Мурдалов Увайса кулгалду комплексни бригада.

Бригадифа лерттIа болх вIаштIехьбаккха хар боккха лоархIам болаш да. Къахьегама овсарле дикиа, лакхъеннай бригаде, продукци хьаярга дIадодар планагIа доагIачул лодденнад.

Технологически бокъонаш йоагIтIача беса лелаярахи, оборудованега лерттIа болх байтарахи бригада вIаштIехьдаьннад укх шера кхоьча бийлаца шин шийтта хьа болх бе.

СУРТА ТIА: бригадир У. Мурдалов болх беш воал.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ЛОАЛАХОЙ ОПЫТАГIА

Шелковской района «Красный пахарь» колхоза жа латтача отарашка ала хIама доацаш дика кийчо яьй хьайбаш Iаьгара дахара. Къаьстта тоам бир тхона жа дахкара чабански бригадашка яьча кийчоно. Тоаль, мIалахьарцар даь, йIоахъяь кийчлый Iодаь чудохкаргдола Iоахарий клеткаш кхоачам хиллал кийчдаьд гIожа, моша доаньар. Силосал, аьлал совгIа хьайбашта баьца хьоарах яь гранулаш а тел. Из бахьан долаш дика тоаденне да ниц цар ловргья Iаи шелал.

Шоай лоалахошкара «Каргалинский» совхоза жа леладерашкара хьанийача опытах, цхьан хана а доацаш жа Iайи бIаьстийн дахкаргдолаш осеменени яьй цу колхозе а. Болх ишта вIаштIехьбаьккхача хьале сакманшкаш кIезигагIа эпаргбе. Цу гIулакхо, цкъа-дале, кхом бергба жа дахка кампани чакхъяккхарга дIадохийтачоа, шоллагIа-дале, Iодаьча Iаьхарашта дикагIа довл де карагIдоалийтаргда.

М. ТКАЧЕНКО.

Кхоьча материалий чотагIа

ХIАРАНЕ СИЙЛЕН ДЕКХАР

Верригача советски наха санна чIоагIа къоабал а даь тIаийцар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша ноябре КПСС ЦК Политбюро аргIанарча заседане КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста К. У. Черненкос даь кIоарга чулоацам бола къамьал.

Вай республикерча къахьегама коллективашка шерра социалистически яхь йоаржаяьй бийдал, материалаш, доагора-энергетически ресурсаш кхоьра тIехьа.

МалагIа пайда бергба шин дийнахьа кхольча материалий чотагIа баьча балхо вай республикана? Духхьал республика промышленносте кхолаьр дIалаьрхIача цох хул 9 миллион сом, юрта боахама — 1,5 миллион сом, гIишлошъечa — пхьа миллион гаргга сом.

Къаьст-къаьстача доакъоех аьлча из хургда: 14,2 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 30 эзар тонн условни доагор, 60 эзар гигакалорий йIовхала энерги, 1000 тонн металл. Иззал долча металлаца итт дийнахьа болх бе йиш я «Красный молот» яхача цхьан завода.

Материальни ресурсий кхомбар дувзаденна да кхалкъа эша товараш дукхагIа арахецарца. Шин дийнахьа кхом баьча ресурсаша таро хулийтаргья 4 миллион сома мяьха кхы тIа а уж товараш арахеца. Къаьст-къаьста продукци хьанийцача: 45 эзар чухьнахьа дувхаду пазата баракъаш, 15 эзар пар кога гIирс, ах миллион сома мяьха швейни изделеш. Цунца цхьана из тIаккхетар хила деза продукце дикал лакхъяларца, товарий ассортимент шеръярца дувзаденна, цу деша къаьстта теркам тIабахийтаб КПСС ЦК Политбюро.

Республикерча мах беча организацешка тоъал кога гIирс болаш ба, цхьабакъда, таханарча дено дIадехачунга хьежжа хила беза из.

Укх тIеххьерча шераша Нохч-ГIалгIайчен халкъа боахаме продукци хьаеш дIадодар дикка, лохдаьд. Из гIадвугаш хIама да. Иштта укх шера дIабахача ийс бетта соахка йу хана хинвачунца ийсдича духхьал промышленносте гIолла продукцега дIадодар 5 миллион сом лохденнад. Цхьабакъда, кхом бара йолча резерваех бизза пайда ийца баьйнаб яхилга дац из. ХIана аьлча, халкъабоахам дегIабарца цхьана, кхом бара йола таронаш дукхагIа хьахул. Цу тIа а цхьайолча моттигашка продукце цхьа единица хьаярга дIайода бийдал, материалаш, доагор, электроэнерги кIеззигъяла езача дукхагIа хул. Из яхетале хала дац. Цхьайолча боахамашка доал ца деш, хьурмат ца деш дукха йоаю газ, доагор, мехкдаьтта продукци, металл, цемент. ЛерттIа доал ца дар санна дола кхоачамбоацар цIендаь дIадаьккхадац хIанз а цхьайолча боахамашка.

1984 шера дIабахача ийс бетта йоагIачул дукхагIа материальни ресурсаш дIаяхийтай укх заводашка: «Трансмаш» — 273 эзар сома мяьха, «Пищемаш» — 142 эзар сома мяьха, кондитерски фабрике — 46 эзар сома мяьха, кхы дукхача предприятешка. Из тайпа хIама цхьаькха дича а ла йиш йолаш дац.

КIезига яц республике промышленни предприятеш, гIишлои, транспортни организацеш, колхозаш, совхозаш, массе хана материальни ресурсашта кхом бара тIехьа боагIIаш бола къовсам доаттабеш. БIарчча республика хьанийцача укх шера ийс бетта кхоьй 3554 тонн Iаьржа металлий прокат, 3742 тонн условни доагор, 55,7 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 3,5 эзар тонн дизельни доагор, 1,5 эзар тонн бензин.

Дукхача коллективаша сийленна кхоачашду бийдал, материалаш, доагор, электроэнерги, кхыйола ресурсаш кхомбеш дIаахийтара тIанийца хинна социалистически декхараш. Цар дIахо йодача хана а из болх дакъгIа белийтара йола белгтала йола планаш уттаю.

Таханарча дийнахьа доагорен электроэнергеи пхелагIа дола дакъа бытови хьашташка дIадода. Цу гIулакхашка дIайолха ресурсаш кIезигъе таро йий? Геттара дика я. Духхьал дIайолхача ресурсашта боагIIаш бола тIахьожам оттабича.

Вайна хоьш да овсарле лакхъеча даьнъе къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяр мел лоархIам болаш хIама да. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийт балха ха кIезигагIа йоае, хIаранева хьалхашкара бехктокхам лакхбе. Цо аьттув балийтар продукцега дIадодар лохде, цун дикал лакхъе. Бакъда, хIанз пайда эцаза йола таронаш дукха я цу даькъе.

Балха ха йовр бахьан долаш хIара шера республикерча промышленни предприятеша ара ца хецаш юс кхы тIа а 10 миллион сома мяьха продукци. Хьаьта из Грозненски механически заводо шера арахецача продукцеца ийсса я.

ХIара балха шипутах биззза пайда эцар, керда прогрессивни формаш балха юкъекхуалар, балха участкашка нах дIанийсбар — из да производственни хьокхамаш лакхдар.

Вай республикерча хьалхалаттача предприятеша: «СССР 50 шу дизара» цlергlча химически завода, «Старогрознефть» НГДУ «Оргтехника» производственни объединене, иштта кхыча предприятей коллективаша доккхий социалистически декхараш тIанийцад материальни ресурсаш кхоьра тIехьа 1985 шера лаьрхIа. Цар лаьрхIад кхоьча материалий чотах шин денал кIезигагIа йоацача хана болх бе. Цу хьалха латтача коллективай инициатива шерра хьаллаца еза республикерча массе а йолча предприятей коллективаша.

ХIара производственни коллектива сийлен декхар да материальни ресурсий кхом бара тIанийца декхар кхоачашдар.

П. ГРЕБЕНЩИКОВ.

Массава раьза волаш кхотавеннеи

НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ уvттабе болабеннаб республике

Самардийнахьа ЧИУС-а СМУ-2 коллектива хоржамашта хьалхара собрани хилар Пролетарски улицагIа хьалдеш латтача 72-квартирий цIенойшта хьалхашка. Къамаьл де дош ийцар управлене керттерча инженера Ю. Заурбекова. Цо предложени елар НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат СМУ-2 комплексни бригада бригадир Социалистически Къахьегама Турпал Ш. М. Хадиев харжа.

— Ерригача республике вовзаш ва Хадиев Шамсуди, цIи хеза гIишлонхо, КПСС обкома член, — аьлар цо. — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат волча хана цо массаза а ца боабеш лелабаьб хархархой шийх бенна тешам.

Из предложени чIоагIгIа раьза хиина хьаллаьцар собране къамаьлаш даьча комплексни бригада звеньевас О. Погореловас, штукатура А. Маштакова, СМУ-2 прораба М. Мустаева.

Массава раьза а волаш собране соцам бир: СМУ-2 комплексни бригада бригадир **Шамсуди Магомедович Хадиев № 29** йолча Строительни хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаве.

Дукха нах гулбеннабар Л. Н. Толстой цlергlча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета Iилмахой, преподавателий, студентий коллектива собране. Цига къамаьл даьча ЧИГУ комсомола комитета секретара Г. Сайдаевас предложени елар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа университета ректор, профессор М. П. Павлов кандидат оттаве.

Из предложени хьаллаьцар романо-германски филологе декана М. Рицинас, механикай вычислительни математикай кафедра заведующе декхараш кхоачашдеш волча А. Хамзаева, политэкономе кафедра ассистента Н. Тыртычнаяс, географически факультета студента С. Сулумова.

Массава раьза а волаш тIаэи решени: № 11 йолча Московски хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа ЧИГУ ректор **Михаил Павлович Павлов** кандидат оттаве.

Делкъийна перерыв йолча хана Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза конторе гулбелар хоржамашта хьалхарча собране. Массава а цхьатарра раьза волаш автономни республика Iаьдала лакхехьарча органа депутаталла харжа хьажкIаш лелаеча звеной звеньевой Б. Г. Кодзоев кандидат оттаве предложени елар.

Собране къамаьлаш даьраша белгалдоахар звеньевой къахьегама чIоагIгIа тIера хилар, цун боккха организаторски кхетам. 1960 шера дениз совхозе къахьегаш ву Б. Кодзоев, дикий производственни толамаш тоа а деш. Укх шера цун звенос хIара гектара тIара 106 центнер фуальхача хьажкIий яьккхай — из республике эггара лакхагIа бола хьокхам ба. ЦIи хезача хьажкIаш лелаечоа карагIдаьннарий лакха мах баьб мехко — цунна еннай Октябрьски Революце, Къахьегама Цlеча Байракха, «Знак Почета» яха орденаш. КПСС обкома бюро член вола Б. Кодзоев геттара дика лоархIаву общественни декхарех а.

Собране дакъа лаьцараша шоай решене тIа дIаяздаьд: «40 лет Октября» яхача совхоза хьажкIаш лелаеча звеной звеньевой **Кодзоев Гасбой Бахьаудин № 110** йолча Кантышевски хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаве.

Массава а деггаш гIоадаьна волаш чакхъяьлар хоржамашта хьалхара собрани Грозненски района «Атагинский» совхозе. Къамаьл де эггара хьалхо дош ийцар цу совхоза звеньевой Б. Ваганова. Цо предложени елар республика пачхьалкхен Iаьдала лакхехьарча оргие шоай викалалла «Атагинский» совхоза механизированни подрядни звеной звеньевой, Социалистически Къахьегама Турпал Ш. Х. Гайтамиров вахийта.

Собране къамаьлаш даьча совхоза профкома председатела У. Абдурзакова, звеньевоя С. Акаева, кхычар белгалдоахар цIи хеза механизатор къахьегама чIоагIгIа тIера хилар, цун боккха организаторски кхетам хилар. Ш. Гайтамирова звенос укх шера тIехкхоачашьяьй пачхьалкхенга кIаи хьажкIаши йохкара, доакъараш кийчдара планови заданеш. КПСС обкома член, облсовпрофа президиума член, юрта Совета депутат волча Ш. Гайтамирова дукха низ дIалу общественни балха.

Собране дакъа лаьцараша массава раьза а волаш соцам бир «Атагинский» совхоза механизированни подрядни звеной звеньевой **Ширвани Хасанович Гайтамиров № 79** йолча Староатагински хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаве.

Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза кхоалагIча отделене ферма цlеча уголоке хоржамашта хьалхара собрани хилар.

Къамаьл де эггара хьалха дош ийцар МТФ бригадира А. Янукаева. Цо предложени елар НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат совхоза мехотряда начальник Л. Захаев оттаве.

Из предложени чIоагIгIа раьза хиина хьаллаьцар доарка З. Дибировас, Коатарой-Юртарча юкъерча школа директора заместитела Л. Устаева. Коатарой-Юрта Совета председатела М. Тагирова, кхычар. Цар белгалдоахар, Л. Захаева хьаьнала къахьегарах цунна Ленина, Октябрьски Революце, Къахьегама Цlеча Байракха орденаш, кхыдола совгIаташ тIийна хилар.

Массава раьза а волаш решени тIаэц: «Лермонтовский» совхоза мехотряда начальник **Захаев Лаьча №63** йолча Катыр-Юртовски хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаве.

Шалински района «Джалка» яхача совхоза центральни усадьбе хоржамашта хьалхара собрани хилар. Совхоза директора А. Абдулвахабова предложени елар республика пачхьалкхен Iаьдала лакхехьарча органе викалалла вахийта тракторни бригада бригадир, Социалистически Къахьегама Турпал, СССР пачхьалкхен преме лауреат Б. М. Саидов оттаве.

Из предложени чIоагIгIа раьза хиина хьаллаьцар совхоза парткома секретара М. Шамильханова, болхлочо С. Туркаева, кхычар. Цар белгалдоахар, Б. Саидова ший са ца кходеш къахьегаш хилар. Питилетка хьайолаелча дениз хьокхамаш лакхдеш хьайоагIа цун бригада.

Массава раьза а волаш решени тIаэи: № 160 йолча Кавказски хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа «Джалка» совхоза бригадир **Баудин Магомедович Саидов** кандидат оттаве.

• • •

Самардийнахье а дIадоладеннад республике моттигерча Советашка депутаталла харжа кандидаташ уттабелга.

• • •

Республике тIехь-тIехьа нил болаш йоагIа хоржамашта хьалхара кампани. Къахьегама коллективашка хулача собранешка кандидаташ уттабу Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советe, халкъа депутатий моттигерча Советашка депутаталла харжа.

Массава а деггаш айденна волаш чакхъяьлар хоржамашта хьалхара собрани Гудермеса станце локомотивни депо коллективе. Машиннаькъахоша Iимерза дувцар машинистах И. З. Антипенкох, парте XXVI съезда делегатах. Къамаьлаш даьраша шоай новкъоста толамаш белгалдоахар: деза мовхьаш тIадола составаш дIа а кхуалаш, Iалаьмате дукха электроэнергии дизельни доагори кходаьд цо. И. З. Антипенко — III-ча степени Къахьегама Сийлен ордена кавалер, «Сийлахьа машиннаькъахо» яха знак еннай цунна.

Собране дакъа доацараша цхьатарра раьза а хиина соцам бир: Гудермеса станце локомотивни депо машинист **Иван Захарович Антипенко № 87** йолча Деповски хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаве.

Ножай-Юртовски района Беной юрта культура ЦIагIа хоржамашта хьалхара собрани хилар самардийнахьа. Цига массава раьза а волаш № 124 йолча Беноевски хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттавир Х. Нурадилова цlергlча колхоза тхьамка лелалеча бригада бригадир **Авт Абсевич Билимханов.** Производстве хьалха латтача А. Билимханова ХII питилетка чотах къахьег. Дукха низ дIалу цо общественни балха а. Цудухьа иштта тешам бенна сий даьд цун колхоза къахьегамхоша.

Массава а раьза волаш чакхъяьлар собрани Грозненски производственни швейни объединене. Къамаьл де дош ийцача парткома члена А. Новакова предложени елар пачхьалкхен Iаьдала лакхехьарча органе швея-мотористка, производстве хьалха латта С. М. Батукаева яхийта. Из предложени гIадъяха хьаллаьцар мастера Р. Жильцовас, швеяс Ж. Шахназарова, ОТК контролера Л. Гамаевас, кладовщика К. Пошпайлос.

Собране соцам бир: № 5 йолча Киевски хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат Грозненски производственни швейни объединене швея-мотористка **Саадат Мовдиевна Батукаева** оттаве.

«Шелковский» яхача госплемзавода культура ЦIагIа хоржамашта хьалхара собрани хилар. Цига къамаьл даьча керттерча зоотехника А. Хучиева предложени елар республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат госплемзавода воккхагIвола жаIу Социалистически Къахьегама Турпал Н. А. Эсмухамбетов оттаве. Из предложени раьза хиина хьаллаьцар болхлочо Н. Сергеева, воккхагIволча жаIуно А. Расулова, шофера В. Черникова, завода директора В. Борискина.

Массава раьза а волаш решени тIаийцар: «Шелковской» госплемзавода воккхагIвола жаIу **Наурды Акматович Эсмухамбетов № 173** йолча Новощедрински хоржамий округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаве.

НГIАССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта йолча Центральни хоржамий комиссе

26 декабре Грозне, профсоюзий областной Советe хьалхара заседани хилар бархIазлагIа хоржача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта йолча Центральни хоржамий комиссе.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советe хургйолча хоржамашта кийчо яра дувзаденна деша дийцар.

Комиссе заседане белгалдоахар, республике хоржамий кампани, берригача мехка а санна, политически къахьегамен хьинар чIоагIгIа айленнача хьалашка хилар. Питилетка чакхйоалача шера — КПСС XXVII съезда хьинаре кийчо еча шера, Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дузача шера хул Советашка хоржамаш.

Хоржамий кампане къаьгга къахьоих партеи халкъеи цхьоагIо, парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде, Даьхен экономически оборонни низ хьинаречa къахьегамца чIоагIбе бокъонца лаьрхIа советски нах хилар.

Къахьегама коллективаша Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ бу болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце дикагIболча викалех.

Нохч-ГIалгIай АССР-е бархIазлагIа хоржача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта 175 хоржамий округ яьй. Центральни окружной хоржамий комиссей составаш чIоагIъяьй.

Заседане ше къамаьл деш, Центральни хоржамий комиссе председатела СССР 50 шу дизара цlергlча Грозненски химически завода воккхагIволча аппаратчика Центральни хоржамий комиссе М. А. Мамаева дийцар Центральни хоржамий комиссе гIулакхий керттерча доштамех, хоржамий кампани йолча юкъагIа цун кхоачашде дезача декхарех. Комиссе берригача члений цlергlа цо дег тIара баркал аьлар уж шоай викалаш а баь цун состава юкъебахкийтача общественни организацештеи къахьегама коллективаштеи.

Центральни хоржамий комиссе Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта йолча ерригача окружной комиссешка письмо дахьийтад, хоржамашта кийчо ечен уж чакхдоахачен юкъагIа цар бергбола болх вIаштIехьбаккхара практически рекомендацеш луш. НГIАССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта йолча хоржамий бюллетений, хоржамий ящикай, хоржамий комиссей печатий образецаш оттаьй.

Комиссе заседане иштта дийцар хургдола хоржамаш хоржамий документий бланкаша Iалашдарах дола дош а.

Хоржамий комиссе балха план чIоагIъяьй, республика районашка Центризбиркома членаш командировке ухийтилга оттадаьд НГIАССР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара кийчо муишта лел хьажа.

Дувцаш хиначa дешаех лаьца къамаьлаш дир Центральни хоржамий комиссе председатель заместитела Г. Г. Олейникова, комиссе секретара Н. Г. Кяшеева, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Н. Я. Правенько.

• • •

БархIазлагIа хоржача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта йола Центральни хоржамий комиссе укх адресагIа я: г. Грозный, Полежаева улица 9/16, телефонаш: 2-01-68, 2-36-35.

ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

ДЕПУТАТАТАШ ОАРЦАГIБАЬХА

Дукха ха йоцаш хиннача халкъа депутатий городерча Совета сессе белгал ма даккхара, районе дукха моттигаш нийслу советски законий, коммунистически морала бокъонаш телхаеш. Цхьаццаболу нах ба, шоаш цхьаккха хIама дIа а ца луш, обществатара дукхагIа хьадаккха гIерташ.

КIеззига бац районе «дIаьхача сомашта» тIехьабаьнна деларош а. ХIара шера цIа ахн эзар гаргга саг дIавода мехка кхыча моттигашка сезонах балхаш де.

Цунца цхьаьна белгалдаккха деза районе, къаьстта совхозашка, геттара дукха болхлой эшилга. Укхаза тоъаш хилац механизатораш, комсаш ледаераш, кхыбола болхлой бац.

ХIаьта а аланза далац къахьега декхар дола беррига нах балхашка дIанийсбара дош тахан а ира латташ хиларах. Дукха ба городе а юрташка а цхьаннахьа балха а боацаш лелаш бола нах.

Царна дукхьалара къовсам белгала чIоагIбаьб моттигерча Советашцеи административни органашцеи. Из болх дикагIа вIаштIехьбаьккхаб Вежарий яхача юртарча Совета исполкомо. Депутаташ оарцагIа а баьха, лаьрхIа техкад укхаза паспортий режим кхоачашъяра дош. Цу тохкамо новкъостал дир цхьаннахьа балха а боацаш, кегаденна вахар дола нах гучабала. Царга дIахайтад ништа лела бокъо йоацилга. Исполкома а депутатий а новкъосталца «Луч» совхозе тайп-тайпарча балхашка баьхийтаб уж.

Юртарча Совета сессе тIаьийца социам кхоачаш а беш, социалистически законаштей йоаха вахаре эшараштей йолча Совета массазарча комиссе новкъосталца совхоза фусамашка бахача наьха бокъонаш тохкаш я хIанз исполком. Цу балха хьинаре дакъа лоацаш ба депутаташ Т. Балуева, Р. Абукаров, А. Крошка, Р. Солтукиева, Н. Усова, кхыбараш.

Кердача Совета болх юхьанца денз дика дIаоттабе вIаштIехьдаьннад цун исполкома председателa В. Ю. Бокова. Къонача советски болхлочоа ший тайпара экзамен я укхаза болх белга.

Верригаш а пхи бIаь саг воаца эIамигача юрта бахаш ба тайп-тайпарча 25 къаьмах бола нах. Царна юкъера доттагIал чIоагIдеш говза лелабе беза укхаза болх. Лоацача хана бизача боараме юрта да а хиина дIаотташ йоагIа Совета исполком, лакхдуш боагIа цун лоархIам, тоадала доладеннад укх юртарча совхоза гIулакхаш а.

Дика дIаболабаьб социалистически законаш кхоачашдарех порядок чIоагIъярех болх Вознесенскерча Совето а. Дукхача хана денз цун исполкома председатель я М. С. Герасименко. Цун хьалхлеща укхаза тахкад лаьттах дола законаш ништа кхоачаш ду. Цу тохкамо гучаьяьхар цадоагIаш лаьтташ дIалийца моттигаш. Хьа а даьха, совхозашта дIаденнад уж лаьтташ, чIоагIъяьй совхозаша а бахача наха а лаьттах пайда эцара порядок.

Станицерча Совета исполкомо цIенхаштта къовсам лоаттабу къаракъаш мелаш харцахьабаьнна лелача нахаца а. Цу тайпара 19 саг гучаваьккхав исполкомо депутатий новкъосталца укх шера. Царех пхайтта саг балха вахийтав, шиъ лимогаш воагаш дарба дайташ ва, шиъ районера кхычахьа дIавахийтав.

Социалистически вахара законаш наха дIалоккхийтара, общественни организацей болх тоабара дукха болх лелабу горисполкоме вIашагIъеллача координационно-методически совето. Семинараш чакхъяьхай, кхы тайпа новкъостал даьд цу лоархIамеча балха юкъе дакъа лоацаш болча активисташа.

Закон а хиина дIаэттад исполкома заседание. Совета сессе дош кийчдеча дукхача депутаташа, кхыболча активисташа дакъа лоацилга, дуцача дешах лаьца массазарча комиссеша содокладаш, депутатий запросаш елга. Цар кийчъеши хьинаре дакъа лоацаш чакхъяьннай укх шера хиина еррига горсовета сессеш. Кхаь сессе содокладаш яьй горсовета массазарча комиссеша.

ХIаьта а порядок чIоагIъяра белха боггIача боараме шоашкара доагIа дакъа ца лоацаш ба городера а юртахара а дукха депутаташ, халкъа дружинникаш, кхыбола активисташ. Тахан городе болх беш порядок лоралуш шин пункт мара яц. Цхьайолча коллективашкара дружинникаша хайра хIама дац. Царна юкъе я «Сельхозтехника» районера объединени, горбыткомбинат, «Межрайводоканал» трест, горэлектротеплосеть, кхыбола организацеш.

Ялаташ чуэцача хана халкъа дружинникаши милице болхлойи цхьана болаш социалистически доалахье лораяра вIашагIъехка рейдови бригадаш яр, цуьнца хаьна йола халкъа тIахьожамхой, депутатий посташ яр. ХIаьта а ялат лечкъадеш моттигаш хиннай районе. Цхьацца болча кулга цIена боацача наха лочкъадаьчара хьадаьккхад 23 тонн ялат.

ЙоагIаш йола порядок яц Вознесенскерча газ чакхйоахача завода, «Малгобекнефть» НГДУ, районерча совхозий ведомственни фусамех пайда эцача а. Бокъо йоаца дукха нах бах цу предприятеши боахамий доалахьа йолча фусамашка.

Социалистически вахара законаш телха а деш, къахьеганза баха гIертарашца къовсам лоаттабара дош, дукхача депутаташеи активисташеи дакъа лоацаш кийч а даь, шозза дийцад горсовета исполкома заседанешка, дика социамаш тIаийцад. Дукхадар даьд из къовсам чIоагIбара. Цхьабакъда, ГОВД, архитектура отдела, юрташкарча Советий, РАПО бехках дизза кхоачашдаьдац цу хьакъехьара горисполкома социамаш.

Уж деррига кхоачамбоацараш белгалдоахаш, юрташкарча Советашта, горисполкома, цун отделашта цIенхаштта критика еш, социалистически доалахье лораяра, массанахьа порядок чIоагIъяра болх дIахо тоабара де дезараш белгалдоахеш чакхъяьлар цу дешашта хетаяь Малгобека горсовета сесси.

Парте XXVI съездо, цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумашца дIадехарашка хьежжа из болх тоабе лаьрхIа я городерча а юрташкарча а Советий исполкомаш. Из дизза чакхдаккхара беррига депутаташ, кхыбола активисташ оарцагIбахи безилга дика кхетаду оаха.

Т. ФЕДОСЕЕВА,
Малгобека горисполкома секретарь.

• Болхлочун уйлаш

Цкъа яздаьчох цIаькха а

Укх шера 26 июне арадаьннача «Сердало» тIа аз дийцадар Карабулакски рудой йоаца материалий завода кулгалхой балагIа пайслуча дукхача кхоачамбоацарех, производственни планаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара новкъарло еча хIамах.

Газет арадаьннача шоллагIча дийнахьа заводи директоре «тохкаваь» шой кабинете чувигар со, аз мукъаьаш, болх ба сога къежаш аххаше. Цига аз язъяьча корреспонденца тIа пIанг тIа а хьекха аьлар цо: (бокъонца цун дешаш да аз хIана доаладераш) «Хьо вий, Закре, ер газет техар?

«Нагахьа санна со вале, фу де воаллар хьо аз шийга аьнча, Доланова аьлар, «хьо балхара дIаваккха воалл».

Из «тIом» аз теркал ца беш бита магар нагахьа санна яздаь хиннер сега дикта хIама доацаш бакъ хиннадецаре, болх тоабар мара кхы даго хIама доацаш аз дийцар коммуниста Доланова коммунисто кхетаде деззача тайпара кхета а даь, де дезар да даларе производствана а наха а пайданегIа дар. Бакъда, цо из дензар.

Укх шера цхьайтта бетта продукци арахецара а из маьхала яхкара а планаш оаха ззала кхоачашъяьяла а хьалхагIа аз дийцачарел кIезигагIа дац кхоачамбоацараш.

Эггара хьалха транспортах лаьца дувцаргда аз. Хьалха а санна карьерера бийдаа хьера уззара тхона тоъаш яц из. Йолаш яр а къаьнни тишъеннаи а. Цудухьа болаш йолча 27 «Кразах» хIара дийнахьа кIезигагIа але а 6—7 ехе латт. Ека ши машина тоаз мара моттиг яц. Тоъаш бац слесараш. Кхоале тIайоацаш яра латт еррига транспорт. «Ара шийла а хилча чIоагIа хало оа водителаша, ремонтникаша.

Вешта, цар мара озаций хало! Заводе цхьаккха цац участок яц йоагьаш. Из хIама тахан нийсденнадац, из кхотта до укх массаза шера. Электрически плиткаш я массанахьа чуэкха йоаеш, хIаьте цар фу йоаххе лургъя гоар хеккал йолча цехашка. Цигъя-дела, хьерамален техника бакъонаш телхаю. ШозлагIа-дала, электроэнерги кхоарах дуаце а эшац.

Аттачарех а цIеначарех а бац тха болх. Смена яьнча лувча душевой ца хиларал совгIа, шийла хий чудолаш йагахье кулгашдуларг а яц. Душевой хургье, кхы мел хьер а хургда яьхе мара тха гIулакха сагота бац кулгалхой.

Завода администраци, партийни, профсоюзни организацей кулгалхоша укх тIехьарча хана дукха дуец социалистически яьхах, планаш а декхарий а кхоачашде дезаш хиларах. Из дуцар пайдане дий оасаре къахьегара цхьаккха тайпа хьалеш вIаштIехье доакеш ца хилча. Эггара хьалха болалой йоакхо а декхарийла ба кулгалхой, тIаккха мара кхыбола йолш ца нахагара болх.

Цхьа масал доаладе безам бар аз тха заводе наьха йоакхо ярех лаьца. Цхьаьни бутт хьалха массеха вагон хьу ера тха предприятерча болхлошта лаьрхIа. ГIадбахар нах, хIанз-м доагоре шортта дагча язде йиш ма йий, аьнна.

Бакъда, болхлошка кулг ца тоийташ, дикта со доаеаш нах юххагIолла тIехбуалаш лаьттар уж вагонех. ХIаьте дукха за боацаш эшача доагаде даьча язде бокъо я аьлар, цхьабакъда, догIо йоацаь кхетилла пайдена йоаца хIама мара ца эхайнсар.

Тхо долча къахьега нах заводе массех километр гаьна уллача посёлке ух делкъийна хIама дац. Хоавнета укхаз бац уж, заводской столове дартIа хIама ца хиларах уж. Аз ма аллара, болх хала а хилча, хьаабаа чам болаш бIайха кхача а ца хилча цаI ца диче белац нах. ХIама дац баха нах балха тIехьабуал, хIаьта из чIоагIа Iаткъ производствана.

ХьатIадоагIача шера тха столове болхлой хьашташ дикагIа кхоачашдера заказий стол вIаштIехьдоаккхаргда, аьаш тха са теду профкома председателa В. Красниковас. Хаьаш а ца эхаш, из даь дукха за хила даар. Бакъда, цхьаннена а бала боацаш хила тахан санна хул гIулакх.

Лоацца аьлча, аз дийцача кхоачамбоацараша чIоагIа новкъарле е болх ритмично дIабахийтара. Тха завода кулгалхошта ха деза из.

З. КОДЗОЕВ,
Карабулакски рудой йоаца материалаш яьеча завода слесарь

Специалиста хьехамаш

ЯЛАТ ДИКА ХЬУВКЪАДАРА

Ялата лаьрхIа 150 эзар гектар а долаш укх дIаяхача гурахьа 187 эзар гектара тIа дIадийнад ка бола ялат. Из да питилетка тIеххьарча шера хьажиIаш а тIехьа дерригa хьалххедергдоачох 72 процент хулаш дар. Цудухьа из дика хьувкъадарга хьежна мара хургдац республике дерригa даьнкха ялат.

23 процент хулаш дола ялат дIаде дезача хенал тIехьадалийтад 20 —25 ди. ХIаьта Ачхой-Мартановски районе ишта тIехьадалийтад 28 процент, Гудермесски — 42, Малгобекски — 31, Назрановски — 22, Наурски — 25, Урус-Мартановски — 47, Шалински — 45, Шелковской — 49 процент.

Цул совгIа, ялат тIадалара а дегIадара а чIоагIа Iеткъай укх гурахьа лаьтта йокъал и. ХIаьта а даьча тохкамаша хьахьеккхад, 1983 шера хинначунца нийсдича хьарарча шера дегIадоагIаш латтар дикке дикагIа даяе а дикадар 52-и эсала доацаш дар 32-и процент мара ца хилар. Цу гIуланхо гIайгIа яиза алийтац юртбоахама специалисташка. Колхозий, совхозий, юрта боахама районии управленей, хIамаш лораяра йолча станцей специалисташ декхарийла ба хаддаиза ялат дегIа мишта доагIа а хьежаш, хIара кхайна эшаш дола хьалаш хилийтара къаьстта йолча мероприятешта разработиш е а уж агротехнически бокъонаш дIа ма деххара чакхъяха а. Де мел дезараш де деза ялата хьувкъам лоха ца хилийтара.

Из болча ялата хIанз азотни удобренешца подкормка е еза. Из елга чакхдаицха дева республика ерригача колхозашкеи совхозашкеи. Гурахьа из агроприем яьча боахамашка а шозлагIа подкормка яиза яргаяц. ХIаьта удобренеш товса еза дифференцированно, хьалха кхай тIа хиниа культура теркал а еш. Эсала тIадаьннача ялата азотни удобренеш дукхагIа кхачийта еза. ТIаккха къаьстта бокъха теркам тIабахийта беза гербецидаш а етташ химически оасар дара, хIана аьлча дукхагIа тайсача удобренеша геттара сиха дегIадоаладу оасар. ХIара гектаре 1 — 1,5 центнер кхоачийташ яхка еза минеральни удобренеш.

ХIанзарча хоттамага хьежача, укх деношка дIадоладе деза подкормка яра балхаш. Дика тIадаьннача ялата йоккха эффект лу хIара гектара 0,7 — 1,0 центнер аммиачни селитрей 1 — центнер суперфосфата а кхоачийташ оалашта подкормка йича. Из а е еза удобренеш чуйола сеялкаш дIайийнача хIамашта ихорагIа а ухийташ.

Нийлхеи эсала долаши тIадаьннача ялата макха баккха метаргбац. Из дика долча кхай тIа дай макхаш даха деза.

Колхозийи совхозийи кулгалхошеи специалисташеи теркам тIабахийта беза лазарехи зене йолча хIамасхи ялат лорадара. Ший ханнахьи дикей химически оасар дара, вегетационни хий диллара, хьайбашна ца доадайтара де деза гIулакхаш дайтара.

Укх тIеххьарча шерашка ялатийна доккха зе ду бурая ржавчина оалаш долча лазаро. Республика цхьайолча районашка ялат тIадолча кхвшна гурахьа из даьржа хилар белгалдаьккхад. Из чIоагIа кхийттача моттигашка бIаьстий ялато лорд хецача хана цеиеб яха молхаш тоха беза. 100 литр хица вIашагIъяь цу препаратах 5 килограмм кхачийта еза гектара. ХIаьта из лазар чIоагIа ца кхийттача кхашка калийни фосфорни удобренеех кийчбаь пурх тоха беза. Цо дIадоаккх из, соцаю лазар хуийтеи оалаш доахадуи хIамаш, кхетийтац мучнистая роса оалаш дола лазар а.

Пурх кийчбу 100 литр хих 7 килограмм суперфосфати 6 килограмм калийни тухи а техе. Цох гектара 100 литр кхачийта еза. Гербецидаш а тохаш обработка еча хана тоха беза удобренех кийчбаь пурх. Цу гIулакха царех кийчбаьча пурхах дIатох цхьан гектара доагIа 2,4 Д яха амминии тух. ТIадаьна ялат эсала хилари цох лазараш деттадалари кхета а деш цIенхаштта чакхдаха деза гурахьа дIадийнача ялата уж балхаш.

Ялата доккха зе ду дахкапа а. Республика ерригача районашка да уж. ХIанз укх деношка дукха да дахкий дукхача шерашка тIаювлаш йола баьцаш йолча кхашкеи хьайбаш доажадеча даьгIенашкеи. Дохьаш теха ялат а дехкаш биологически хьисапо лелабе беза царца бола къовсам. Цуьнга фосфид теха ялата фийгаш дIакхоеса деза эггара дукхагIа дахкий долча метте, цхьан квадратни метра 5 — 6 фийг а кхоачийташ. Бакъда, из метод юкъейоалае метаргьяц нах бехаш йолча юрташта юхе ухкача кхашка. Лоацца аьлча, цу хьисапе дахкий доаде метаргда ноа тIарча хьайбашта овкхараштеи зе дергдоацача моттигашка. Дика чакхдоал гIулакх кхай тIа хий дуллача хана дахкий къоргашка из чудахийтача а.

Гурахьа дIадийнача ялата доккха зе ду мьакха жужелица яхача эзе йолча хIамо. Цун личинкаша Iай а бIаьстий а зе дергда ялата, хIана аьлча, геттара тIехьа хьохиннай уж укх шера, хIаьта ядохимикаташ а еттаяи кхашта обработка яьиц цхьайолча колхозашеи совхозашеи. Къаьстта дукха я жужелица «Грозненский молочный», «Горячеисточненский», «Горагорский», «Минеральный», «Гвардейский» совхозий, Сунженски района «Победа» яхачеи Шеча Эскара, Кирова, XIX партсъезда, Ленина цIерагIчеи колхозий кхашка. Цхьа квадратни метр хулаш долча лаьтта пхенел совгIа жужелица тIаяле 12 процентах йолча гексохлорана дустах ль молхаш тоха еза. хIара гектара 20 — 25 килограмм а кхоачийташ.

Нийлха тIадаьнна ялат чIоагIа оасар тIадаьле хул. Цудухьа царна шоай ханнахьа гербецидаш теха обработка е еза. Юртбоахама авиаци а тракторни опрыскивателаш а болх беш хила еза кхашка. Колхозийи совхозийи кулгалхой декхарийла ба уж балхаш тIехьа ца доалийташ шоай ханнахьа чакхдахара авиаотрядашцеи «Сельхозхимие» объединенешцеи хьалххе а договораш оттаc.

20 эзар гектар да хиш дехкача лаьтта дIалийна ка бола ялат. Цхьайолча кхашта влагозарядкови оалаш долча хий дилладец. Из болх геттара во баьб Сунженски района боахамаша. Химически обработка яьчул тIехьагIа кхашта вегетационни хий дилла деза. Цу агроприемо доккха новкъостал дергда ялат дика хьувкъадара. Цу гIулакха хIанзе а кийчбала беза.

Деррига де дезаш дола балхаш толаме чакхдахара геттара сиха кийчъе еза аппаратура, еикосташ, минеральни удобренеш тувсаргйола машинаш, гербицидаш, минеральни удобренеши ядохимикаташи, хий деттаргдола техника, инвентарь.

Хь. ЯЛХОРОЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама министерства отдела начальник, РСФСР заслуженни агроном.

Атеисташ дешаш ба

25 декабре КПСС обкома политически дешара цIагIа хилар лекторий-атеистийн атеистически балха организаторийн шера йолча республиканcки курсий аргIанара заняти. «Нохч-ГIалгIайчен хьалашка атеистически кхетам балара балха башхалонаши», «Дина культех дола советски законодательство» яхача темах лекцеш йийшар гулбеннарашта Iилман атеизма вузий юкъарча кафедра заведующе, доцента Д. Д. Межидовеи Нохч-ГIалгIай АССР гIолларча СССР Министрий Советерча дин гIулакхашта йолча Совета вякала А. А. Ковалевеи.

Занятеш чакхйоалаш гойтар Iилма-популярни кинофильмаш.

№ 24 йола «Агитатора блокнот»

Кепатела араьнкай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала тIаъ йиълагIа номер. Из хьеллалу В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода вонкхагIволча оператора, СССР Лакхехьарча Совета депутата, Социалистически Къахьегама Турпала Н. И. Ведерникова язъяьча «ХIаране сийлахьа гIулакх» яхача корреспонденцеца.

1985 шера 24 феврале хоржамаш хургда союзни автономни республикий Лакхехьарча Советашкеи халкъа депутатий моттигерча Советашкеи. Цу деша хетаяь я «Хоржамашта накъадолхаш» яха НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Н. Правенька статья.

Журнала номер тIа я парте Ленински райкома пленумера «Творчество, инициатива дукхагIа гойта» яха отчет.

«Дош партийни комитета секретара да» яхача рубрикана кIал кепатеха я «Хий дехкача гектара яиза» яха парте Наурски райкома хьалхарча секретара А. Карагичевай статья.

Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхозе доалаца Iа мишта доаких дувц «Хьайбаш леладерий керттера йоакхо» яхача Е. Тихонова корреспонденце тIа.

«Ваз» яхача Грозненски специализированни автоцентре дика вовзаш ва автослесарь Тутаев Руслан. Цо тоаль машина даккха хIама доацаш дика болх беш хул.

«Коталоя 40 шу дизара — хьинареча къахьегама 40 кIиранаI» яхача болина тIехьа шерра социалистически аь а йоаржаь болх беш я автоцентра еррига коллектив. Цу юкъе хьинаре дакъалоацарех цаI ва комсомолец Тутаев.

Укх шера цхьаккха бутт дIабахийтабац цо ший производственни декхараш дикка тIеххоачаш ца деш. Цудухьа дIабахача шийтта бетта план 106,7 процент кхоачашъяьй Руслана.

Предприятерча ерригача бригадашта юкъе эггара хьалха рапорт деннад Руслан чувоагIача коллективо цхьайтта бетта план хадал хьалха кхоачашъярах.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Р. Тутаев йоккхагIа вола мастер С. Зубайраеви. И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕРРИГНЕ КХОМ БЕ

Бокъонца йола программа а хиина дIаэттад Октябрьски Революце орден лелаеча «Красный молот» завода машинашъерашта эIанигчуи а доккхачуи а кхом белга. «Ниъ бехха кхом боацаш доадечун» яхача девизах шера социалистически яхь йоаржалй укхаза. Цу даькъе беча балха хаддаиза тIахьожам лоаттабу предприятие партийни, профсоюзни организацеша, халкъа тIахьожамхоша, комсомольски «прожектористаша». Кхом барея хьурмат даран тIехье беча балха тIа нийслу кхоачамбоацараш сиха дIададахара а оарц доах цар, каст-каста рейдаш а еш.

Комсомольски «прожектора» укхаза карагIдуала дикадараш дукха да. Каст-каста заготовительни участкашка хьаIовра болата дитикъача листах йола шинъ-кхоъ тоннага кхоачаш йола отходаш, складашка дехаца а йиза латташ хулар сиха дIаяххийта эвваш йола счетчикаш, насосаш. Отходех пайда ийбергболаш, складашка латташ йола кийча продукци ший ханнахьа дIаухийтаргйоаш гIулакх вIаштIехьдаьккхар комсомольски «прожектора» членаша. Зехьа материалаш йоаяра [illegible] гала, производственни дисциплина, технологически режим телхаерашца лира къовсам лоаттабеш я партийни, профсоюзни организацеш, халкъа тIахьожамхой группа.

Цудухьа кхом барен хьурмат даран тIехьа дика на йоалаш, беркате къахьеташ ба [illegible] летин даьлагIча шера. Укх шера хьалхарча кхаь кварталагIа цар кхоьий 748 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 1104 тонн условни доагор, 730 тонн совгIа Iаьржа металл, кхыйола материалаш. Цехаша, участкаша, бригадаша доехаш дола толамаш довзийташ каст-каста укхаза арахец «Молния» яха листокаш, кийчъю стендаш, заводской «Машиностроитель» яхача дукха тираж йолча газета тIа гIолла довзийт цу лостамагIа деш дар. Кхом барен хьурмат даран тIаерзаь конкурсаш, хьажараш чакхдоах заводе. ДикагIа толамаш даьхача коллективашта материальни моральни поощренеш ю. Цу хьажараш-конкурсашка къаьстта дика толамаш а доахаш, даим хьалха латташ хьайоагIарех я Саладовняков Петр Ивановича кулгалдеча № 12 йолча цеха коллектив.

Укх шера ноябре КПСС ЦК Политбюро новкъоста К. У. Черненкос лаь къамаьл могадаь хьаллаьцача завода машинашъераша дош деннад укх шера йиълагIча квартале 600 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 400 тонн условни доагор, кхо эзар гигакалори йоахала энерги, 244 тонн металлопрокат, 600 килограмм лакокрасочни материалаш кхое. Уж декхараш толаме кхоачаши тIехкхоачаши деш да. Завода машинашъераш дог тийша ба тIадоагIача шера шин-кхаь дийнахьа е кхы дукхагIча хана кхоьча материалий, доагора, электроэнерге чотах шоаш болх бертхиларах.

Цхьабакъда, завода коллектив лоархIаш продукци мехкала яхкара, товарни нормативно-цIенех продукци арахецара, къахьегама оасарле лакхъяра йолча пачхьалкхен планах. ХIаьта тIаийца декхараш кхоачаш делгах дувцилга а дац укхаза. Укх шера дукхьал итт бетта машинашъераша ара ца хецаш, парна тIадиса пачхьалкхен декхар да цхьа миллиони 380 эзари сома мехка товарни продукци. Мехкала ца йоакхаш йиса продукци а дукха я. ЙоагIачул дукха лохагIа а я къахьегама оасарле. Кхы дикагIа дац 11 бетта даьр а.

Ишта дIахо болх бойя питилетка кхоачаш ца еш кйсар кхерам болаш гIулакх долга дика кхета а даь, болх тоабара шоай ерриса тароешш кхоачашмаши оарцагIдаьхад заводе. План-закон, из кхоачашъялиза аргьяц, яха декхар хьалхашка оттадаь цар хIара къахьегама коллективана. Болх цIенхаштта тоа а баь, тIехьабусбага дIадаьккхара тIадерзадаь дукха балхаш дIадоладаьд укхаза. Пачхьалкхен плани тIаийца декхарашн кхоачашдара тIехьа хIара болхлочоа, бригадана, участкана, цехана тIалатташ бола бехктонхам айбаьб. Шоай балхах тIехдика кхеташ бола говзанчаши хьежабу кхыча тIехьаюсача участкашка, бригадашка. Къахьегамеи производственни дисциплинеи чIоагIа а еш, кхьe хьалхалаттарий, хьаькъалца къахьегам вIаштIехьбаьккхарий опыт шерра йоаржаеш я. Заводе хьачуяхьаш я укхаза дIаоттае езаргйола дукха керда оборудовани. Цхьабакъда, цIенхаштарча кхоачамбоацарех лархIа мегаргдолаш да дIаоттаяиза йола 640 эзар сома мехка оборудовани укхаза хьаIайна хилар. ХIанз укх сахьате из оборудовани сихагIа дIаоттаяь лакхара сихаль балхаш деш да заводе. Из йоккха резерв я завода коллектива болх боггIача боарамах дIабахийтара.

Балха тIа нийсденна кхоачамбоацараш дIададахара лакхе белгалдаьха дола а кхыдола а балхаш деш бола завода машинашъераш дог тийша ба цхьайтталагIча питилетка план толаме кхоачаши тIехкхоачаши а, КПСС XXVII съезда сийлеца накъагIоре хиларах.

В. КОСТОЕВ.

Кагирхойн мукъа хан

Хаттар даьча къонача москвичех 53 процента хьахкхайкадаьд, шоашта мукъа ха тоъац шинна. 44,9 процента кхоачаш болаш хет из, хIаьта 2,1 процента шоай мукъа ха сов дукха я йоах. АПН корреспондента уж данеш йийцай ВЛКСМ ЦК-арча Лакхерча комсомольски школа Iилма-тохкама центра вонкхагIволча Iилман болхлочо философски Iилмай кандидата Пищулин Николая — Москверча массех предприяте даьча социологически тохкамий кулгалхочо.

— Фу дувц цу цифраша?

— Французски писателa Жан Лабрюйера дешашца жоп лургда аз: «Ший ханах дерттIа пайда эца ца хови вар хул из тоъац яхаш эггара хьалха летакъар. Кхыча дешашца аьлча, мукъа ха ца тоъар дац кагирхоех дахар, цунах рационально пайда эца ца хар да. Из баьхан доллаш тоъал самукъадаккха хилац, цудухьа хоталу мукъа ха кхоачамболаш яц аьнна. Ма дарра аьлча, тоъал я ца советски кагирхой. Социологаша лаьрхIача гучадаьннад, хIана городе болх беча цхьан къонача сага мукъа ха юкъера лаьрхIача кIиранна 25—35 сахьат, юрта — 15—20 сахьат хилар. ХIаьта шера керте городерча къонача болхлой мукъа ха, ма дарра аьлча, балха йоаккха ха массел а хиина, 1700 сахьатага кхоачаш я. Юртарча къонача къахьегамхой шера 1050 мукъа сахьат да.

Iилмахоша яхачох, мукъа ха тIехь-тIехьа дукхагIа хул. Укх тIеххьарча итт шера, масала, къонача болхлой мукъа ха юкъера лаьрхIача кIиранна 6—8 сахьат дукхагIа хиннай. ДукхагIа хулаш дIагIоргья из дIахо а. Эггара чухьнадьа даьча лоархIамаша хьахьоккхачох, хIара къонача сага мукъа ха 2000-ча шерага кхоачаш кхы а 2 сахьат дукхагIа хургья кIиранна.

— Вешта, ха тоъац яхи латкъаш болча цу 53 процента шоай мукъача ханах дикагIа а сакъердамегIа а пайда эца таро ца хила ма?

— Цхьадолча даькъе-м хьо бакълув. Кагийча нахех мехкарийн тIехь-тIехьа безам дукхагIа хул. Цхьабакъда, массаза а вIаштIехьдалац, шоай «салаIара квалификаци» яккхе. Оаха баьча тохкамо хьахьеккхар, хаттар даьрех 21,6 процент пианино лекха. 33,5 процент — халхабувла. 21 процент — сурташ дехка. 16,4 процент — хIамаш тега Iомабала лоаш хилар, я кх. дI. Цхьаькха оагIорахьара, дукха къона нах, кхыметтел шоай мукъа ха рационально сакъердамен дIаяхьа безам болаше а. Цу гIулакха лаьрхIа тароаш хьаьаха гIорташ хилац массаза а. Фу дергда хIаьта, новкъостал де деза цу наха. Цу гIулакха вай мехка деш дукха хIама да. ХIаьта а керттердар кагийча нахахи мехкарехи шоаех тийша да. Оаха даьча тохкамий даннеца тешал ду. Хаттар даьча къонача болхлоех 17,2 процент, ма дарра аьлча, театрашка. 20,3 — музейшка, 33,6 процент — спортивни гIирсашка ца ухаш хилара. То-тоъча тайпара самукъадаккха шортта тароаш йолаш йолча Москве да из а!

—Москва-м, бакъдар аьлча, кIеззигдукха аттув дукхагIа болаш долча хьал тIа а ма йий. ТIаккха, вай кагирхой берригаш а хьайнача цар мукъа ха дикеи сакъердамеи хIаахьарех лаьца фу оалалургда хьога?

— Нагахьа санна массе оагIув чулоацаш аьлча, вай къона нах цу тайпара тароаш йолаш ба. ХIанз вай мехка болх беш я кагирхой самодеятельни Iилма-техническая 360 совгIа объединени. Кагийча наьхеи мехкарийн гIулакха лаьрхIа я 62 эзар драматически коллективе, 130 эзар совгIа музыкальни халкарий, илли оалари ансамблаш, 23 эзар кино-фотолюбителий студи, изобразительни декоративно-прикладной искусства кружокаш. Цул совгIа, болх беш я 50 эзар любительски объединени цу даькъе 10 эзар гаргга диско-клубаши дискотекаши. Культурни салаIара йола материальни база я 136,8 эзар клубий культура цIаи (дворец), 133,5 эзар библиотека, 151,3 эзар киноустановка, 1526 музей, цу тайпара кхыяраш.

Теркам тIаозаш я цифраш. Цунца цхьана, цар дIахьуладаь дита йиш яц, кагирхошта вIаштIехьдаьхача хьалехи дарна еннача мукъача ханах массаза а эффективно, саг дегIавара аьттув болча тайпара пайда ца эцаш хилар. ВЛКСМ ЦК-арча Лакхерча комсомольски школа Iилма-тохкама центро даьча социологически тохкамаша хьахьокх, болх беча кагирхой мукъача хан структуре культурах «пайда эцар» культурни ценностaш хьакхоллача цар лоацача даькъад 3—4-аза тIех хилар. Кхыча дешашца аьлча, мукъача ханах керттера дакъа дIадода телепрограммешка хьожаш, радиопередачашка ладувгIаш, книжка-газет дешаш. Ма дарра аьлча-м во ма хиннез из. Кхыметтел ишта хила доагIаш а да. Дукхьал къоча волаш ма Iомалой саг, цу шерашка ма кхуй из культурни ценностех. Цхьабакъда, эшаде дезац мукъача хана леладе деза хьинаре гIулакхаш а. Уж ца хуле, массе оагIорахьара дегIаоагIаргвац саг, бокъонца салоIам хургбац цуна вахарах.

Кагирхой мукъача ханах дикагIеи бизааргIеи пайда эцар бе-башха доацаш дац обществана а. БIарчча хьаийнача. Вахара ниъ дIаболалуча юхье кагийча нахеи мехкарашеи кара эцаргдолча дикача гIулакхех тийша ма йий мехка кхоане. ХIаьта из тIехь-тIехьа дукхагIа кхетаду къонача наха, цар самодеятельни организацеша.

Укх шера март бетта хиннача ВЛКСМ ЦК Пленуме йоахар, тахан ден повестка тIа гIехь-тIехьа чIоагIагIа уттаду кагийча наьхен мехкарийн мукъа ха рационально вIаштIехьъяккхарца дувзаденна дола дешаш. Цунца цхьана уйла тIайохийтар кагирхой мукъа ха нийса лелае, цу рузкъах саг массе оагIорахьара чика дегIавоалавара бизаргIа пайда эца комсомола комитетий вIаштIехьоалаш ца хилара. ВЛКСМ-о хIанз тIехь-тIехьа дукхагIа теркам ю мукъача хана проблема. ХIаьта цу гIулакха доккха дакъа кхоач кагирхой салоIам дикагIа вIаштIехьбаккхара формай тенденцейи хьакъехьа нийса знаш, цу эггара баьнна тоабара Iилман ларда тIа бакъахь рекомендацеш ала йиш йолаши декхарийла болаш болча социологашка.

Беседа дIаяхьар Эдуард КРУСТКАЛН.
(АПН).

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ДОАГIАР ХЬА ЦА ДИЙХАЧА

Вай республикерчу цхьайолчу промышленни предприятешна юкъе тIаьхьа декхарех лоархIа ца ерех я Грозненски «Трансмаш» аха завод. ДIадахача цхьайтта бетта заводо ара ца хецаш йисай 106 тракторни прицеп. Планал совгIа къахьегама овсарле цхьа процент лакхъе декхарийла йолча цо плана 89 процент мара кхоачашъьяц.

Къаьстта сагот дайташ хIама да арахецача продукцега дIабода мах аох бала безача 2,5 процент лакхбенна хилар. Цу сурто и тешал ду социалистически ях предприяте формана мара лелаеш йоацилга.

Шу чакхдала йисар геттара кIезига ха я, тIаккха завода коллективана хIанз а хац ше шера декхарех лоархIаергйий.

Мишта нийсденна ер шу тIаьхьачалце дикагIа йолча промышленни предприятешта юкъе хинна завод укх шера шийн декхарех ца лоархIаеш хилар? Цу хаттара жоп дала лаьаар завода кулгалхошта. Вешта, ца-м кхетаде хала долаш хIама дац, кIанз аьлча цу гIулакха бехке бараш шоаш болга дика кхетаду кулгалхоша. Цудухьа лелар царна тIехьабисара бахьанех дуьна.

— Продукци мыхала лакхара планаш-м лоархIадалдар тхо, шитта бьтува бьлар халиъа оаш товараш арахецара план кхоачашъе а, — аьхаш, шоай ледарлоех дувцара тIера воадилга гуш дар завода директор Приходько Иннокентий Григорьевич.

ГIулакх ма дарра тахкача гучадоалар кхы тайпа сурт да. Духхьал бархI шу мара дац нерда оборудовани заводе дIаотталь. Цу хана заводерча наха дагадацар нерда станокаш нитта сиха тишдургьа, йьина. ХIаьта из нитта хилар. Из нийсделар станокашта ремонт е, ханхаиахьа кулг тоха, царна Iуьал да заводо нах ца нийчбар бахьан долаш.

НормагIа кIезигагIа вале а тхьо слесарь-наладчик эш завода. ТIаккха укхаза 4—5 мара вацар уж. ХIанз а бац уж тоьаш. Цунна тешал деш да механически цехе еха тоае саг воацаш массехк токарни, фрезерни станокаш латташ хилар. Царех цхьараш лоадам боаца кулг тоха дезаш мара яц. Бакъда, наладчикаш тоьаш ца хилар бахьан долаш демаш йиза латт уж. Цудухьа дIададахача шерарчул шозза лохагIа я заводе оборудованех пайда эцара коэффициент. Цу дерригача кхоачамбоацараша тешал ду шоашта кадраш кийчъяра гIулакх заводе вочча хьале хилар. Укх шера цхьаккха тайпа специалист кийчвьеьвац укхаза. ХIаьта укх шера тIаийца хиннача социалистически декхарашка диллача завода коллективо дош деннадар 32 болхлочоа тайп-тайпара балха говзалаш Iомае, 45 сага балха говзалаш лакхъе. Уж дерригIа гIулакхаш якьата тIа дисад.

Тракторни прицепаш ара йолча технологически лиие тIа хьалхарча моттиге я заготовительно-сварочни цех. Прицепашта эшаш мел йола маьженаш ю укхаза. Цехе къахьегаш ба электросварщикаш, сверловщикаш, штамповщикаш. Тхо цига нийсденнача дийнахьа смена юкъе мара кхаьчаьцар, бакъда, болх ца беш сатийна багIар болхлой.

— Смена дIайолаенна хIана а кхо сахьат а даьннадац, — аьлар бригадира Бунтышев Ахьмада, — бакъда, хIанзале массехказа шийн болх юкъагIа баха бийзаб са бригада, компрессор каст-кастта йохар бахьан долаш нийслу из, хIаьта тоее слесарь-ремонтник а вац.

Бунтышева кулгалду комплексни бригада заводе дикагIарча лоархIаш я. Хавал дикка хьалха кхоачашдьд бригадо шера декхараш. ХIана тIалоагIеча шера чотагIа кхахьегаш а я из. Тхона гуччох, ерригa бригадана чIоагIа новкъа дар цоаш болх ца беш багIаш хилар, бакъда, завода кулгалхой-м дукха сагота барий-тейн цу гIулакха.

Заготовительно - сварочни цехапа тIехьа де деза балхаш деш я механически цех. Цехе йолча 25 токарни, фрезерни, строгальни станокех бархI мара болх беш яц. Вокаш еха латт. Уж латта кхо бутт совгIа ха йолга хайра тхона завода партбюро секретарагара Миткнегара. Цо ца аьлча а кхетадеш дар уж станокаш тоаяра завода инженерни службa цхьаккха теркo ца елта. Из служба бахьан тхьо процент оборудованех пайда ца эцаш латташ яр.

Механически цехе дикагIа лоархIаш волча токарца, партбюро членаца Ананченко Владимирца къамаьл хилар тха:

— Тха цех массаза а хьалхарча мутIаре болаш хьаенар укх шерраьце. Бакъда, укх шера хьаллара моттиг иккха вIаштIехьдаргдоацилга гуш да. Еха латт массехк станок. Уж тоаярa вина ремонтникаш тоьаш бац, йолаш йолчар тIа болх бе эш массехк станочник. Цул совгIа, тхона шийн халнахьа эшача боараме заготовкаша, материалашца Iалашо яц. Цунна бехке яр завода материальни Iалашон служба я.

Завода сборочни цехе хьалтеха доал укх тайпара лозунг: «Кхое балха ха. Дийна де хIара 15 минут массаза йоала цхьа тракторни прицеп арахеца езалга».

Бакъда, завода кулгалхошта дицденнад аьнна хета цу лозунго дIадехар. ХIана аьлча доза я укхаза къахьегамеа производственни дисциплина. Укх шера цхьайтта бетта дIададахача шера цу ханаца нийсдича хоалуш лохьеннай дисциплина. Прогулаш яр бахьан долаш 120 сагаяи дайнад, сменаш хувалуш 300 сахьат дайнад вехьа укх шера.

Дикка ха я промышленни предприятешка бригадни подрядагIа коллективана къахьега. Цу кердача формах боалача пайдах дувца а эшац. Вай юкъача заводе шера декхараш тIаэцача хана вIалла хьоаха а даьвац кердача формах лаьца дола дош.

Ерригача заводе цхьан нарядах болх беш духхьал Пономаренко Владимира кулгалду цхьа бригада мара яц. Дог хьесташ да цо доаха тоамаш. Пхи токарь ва бригадана чувоагIараш. Дукха ха йоаццаш цо рапорт деннад цхьайтталагIча пятилетка декхараш кхоачашдарах. Цу тайпарa бригадаш кхы а вIашагIйохкара деш хIама дац заводе. Нагахьа из доре нитта во кургдацар тахан цига этта хьал. Хьалха латтача наха нарагIдаьннар кхычарна дIадовзийтала а эсала лел.

Наькха бIарг тIаоттарболча хьалтеха яц хьалхалаттарий, дисциплина телхаерий цIераш, беш бац политикокхетама болх.

Гучча тайпара дика болх а беш, цунах тоьам ца беш кхы а дикагIа къахьега гIерташ бола производственникаш заводе болаш ба. Бакъда, хала хете а цу наха вонкъарле еш дола кхоачамбоацараш дукха да.

Х. КАРИМОВ.

«Чечингколхозстрой» автотранспортни конторе яхье хьалхалаттачарех ва йоккха опыт йола шофер, коммунистически къахьегама ударник Нагерманов Мохьмад. Цхьаькха бутт дIабахийтаб цо шийн нормаш 115—120 процент кхочаш ца еш. Шийна тIачIоагIъяь автомашина, технически дьаьхе тIехдикача хьале хулийт во. Цудухьа вIаштIехьдоал цун нитта дика производственни хьокхамаш даха а. Цига санна дукхаза а лоамашка ядача районашка рейсаш а еш, шийн новкъостaшта даим хьокхам телаш хьавоагIарех ва из.

Шийн балхах мел дика кхеташ вале а каст-каста Мохьмад дагавулаш хул специалиста.

ДИЛЛАЧА СУРТА ТIА: хьалхарча плане воккхагIволa диспетчер Р. Мукаева (аьрдехьарвар) М. Нагерманови цоайла дагабоалаш ба хьалхашка латтача декхарех лаьца.

Х. МУКАЕВА
[illegible]

Дикочо нахах

ХIАНЗ-М АТТА ДА...

Смена дIайолалла дикка ха юхейисай. Бакъда, барокъаш тега мотористка Батукаева Сацита шийн балха моттиге машинаге хьажаш, даьтта тохаш, цхьаццa кулгаш детташ болх дIаболабе кийчлуш я. Иштта дIайолалу Сацитай хIара смена. ХIана аьлча, шийн ритмагIа конвейер йолаелча цу кагийча гIудакхаша юкъагIа доаккхаргдац цхьаккха хIама.

ЦIаьхха цун бIарг кхийттар бригадира стола тIа латтача, хоза кийчьаьча корсамилгах. ВанагIа со-м йиц а ма еннаярий тха бригада къахьегама календара тIа Керда шу долга, аьнна, шой вешашта, бокккхагIа болча новкъостаьшта тIалхар Сацита.

— Раиса Васильевна, Людмила Григорьевна, Нина Васильевна, аз дег тIара кердача шераца даькъала дувц шо — аьлар цо...

Грознерча производственни хIамаш тегача объединене шоллагIча цехерча Р. Жильцовас кулгалдеча бригада нитта тоамы баккхар саг нецвала везаш хIама дацар. Массехк шу да цехе хьалхле лелаеш из бригада хьайоагIа. Тахапар яр санна йола оIамита корсамаш дукхаза хиинай цун къахьегама биографеца. Дукха шоай болх бовзаш, бизза бола мастераш кхебаьб цу бригадо. Царех ваI я Батукаева Сацита а. ХIапа а тешац зIамига йоача хана кхыметтел тепика а коч ца тийга Сацита шийха йизза йола баракъаш тегар хинна хиларах.

Дика дагадоагIа Сацитайна шийн къахьегам дIаболабенна аттара хьалхара ди. барокъа тегаш хьодаь эттара хьалхара ов, шийн хьехамча елакъежар. ХIана а дергдац. саббаре хила хьо, деррига а дика хургда йоахар цу елакъажаро. ХIанз-м атта да, бакъда, цу дийнахьа-м хийла уйла ессар керта чу: лоархIаергйий-хьогI. хьалхашка леттача чоалхакерча болхах, яхаш.

ХIама хара тIаккхуш хиларца, ше хьадер саббаре, безаеца, деш хиларца белгале яр Батукаева из къахьегама ваьхьа тIа яьннача хьалхарча девоше а дена. Цудухьа хила дезаш дар-кх из лоаццача юкъа ше херка балха говзал цо дика нараерзаир а.

Дукха барокъаш тийгад лакхарча разрядах болх беш йолча Сацитас. кIезига даькъа дац бригада толамашта цо юкъедиллар. Бакъда, карагIдаьнначох тоьам беш оамал яц цун. ДIахо йодача хана кхы а дикагIа толамаш даха дига йолаш. дIадоладу цо хIара къахьегама ди.

[illegible]

ВАХАРА ХЬИСАП—СОВЕТСКИ

Завод—цун цIа

Пятилетна дийлагIча шера плани тIаийца социалистически декхараши толаме кхоачаш а тIаьххоачаш а дир шоай балха тIа нерттердар лерхI Назранерча ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача заводa болхлоша.

— Цудухьа хIара цехе, бригаде, хIара балха моттиге шерра яьржай социалистически ях, — йоах завода партбюро секретара Торнев Бахьаудина, — хIаьта цунах доала беркат дика гуш да. ХIанзлехьа пятилетна задани кхоачашъяь предприятерча тхьаь кхоъ болхлочо. Царех ба комплексни бригада бригадир Инаркиев Мустафа, слесарь - инструментальщик Котиев Ахьмад, слесарь - инструментальщик, СССР Лакхехьарча Совета депутат Халтуев ТIахIир, слесарий - сборщикий бригадир, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Султыгова Насапхан, кхыбараш.

Царех хIаране шоай вахар дийзад «Электроинструментаца», царех дукхагIчар къахьегама биографи укхаза дIайолаеннай.

ХIаьта Султыгова Насапхана къахьегама стаж заводa цехий корпусаш хьалъеча хана дIайолаеннай. Штукатур а маляр а йолаш отделочникий бригадана керте лаьттар из. «Электроинструмент» завод болх бе йолаелча сборочни цеха къахьега йолаелар.

Завода дукхача болхлошта санна хала дар хьалхарча хана Султыгова Насапхана а: нараерзаьйцар говзал, кIезига яр балха опыт... Цунца цхьана предприятена тоьаш бацар болхлой а...

— Хала хиннадале а хоза ха яр из, — дагалувц Насапхана, — укх предприятех доаккхал а деш. хIамах бIу ца къожабеш къахьегар шоай вахар заводаца дийзача итташ. бIаьш болча наха. — ХIаьта тхона, наьсархошта, гIо дора массанахьара, тхо цхьаь дисанзар. Вай мехка дукхача моттигашнара кхаьчар тхона оборудовани, специалисташ, хIаьта заводера кхыча городашка деша бахар дукха нах. Дика Iомабенна, бокъонца бола говзанчаш хинна цIабаьхкар уж.

Султыгова Насапхан хиннайц кхыча городе говзал нараерзае яха. Цун опыт, говзал хьаIайний Назранерча заводе. Цун сборочни цехе балха а этта дукха ха ялалехьа электросверлильни машинкаш вIашагIъехкара говзал сиха нараерзайир Насапхана. Из болх бир цо массехк шера.

...Пхийтта шу хьалха сборочни цехе хIара бригадо ерригa балха операцеш ше кхоачашйоре. Цхьаьца дола балхаш хьадара къаьсткъаьста бригадаш вIашагIъехнача бакъахьа лаьрхIар цу хана заводе. Иштта вIашагIъеллар сборочни цехе электросверлилкашта эпача кабела монтаж ергйола бригада а.

Кердача бригадана керте оттайир Султыгова Насапхан. Бокккха сакхетам болаш, къахьегам безаш, нахаца Iимерза а безаме а йолча цунна карагIдаьлар коллектив кхоаттае, болхлой къахьегам пайда баргболча тайпара вIаштIехьбанкха. ХIаьта из ше дешие а кхычарна хьокхам телаш болх бора цо. Наха хьехаш санна, ше а Iомалора Насапхан кхычартара. Вешта, из оамалъ-м хIанз а цунцара дIакъастанза я.

ХIара бетта, шера, пятилетна задане толаме кхоачашъеш, социалистически ях хьалха латтачар мутIаре йолаш хьайоагIа Султыгова Насапхана кулгалду коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю бригада.

Султыгова Насапхан дика къахьегамхо, кулгалхо, новкъост хинна Iац, цо хьинаре дакъа доал коллективa юкъарча вахаре а. Из профсоюза цехови комитета председатель я. Дукха хул цун хIара дийнахьа цехе къестаде дена гIулакхаш. Бакъда, ялх бера нана дика лоархIаю царех. ХIаьта цун хьаьналча къахьегама, юкъарча вахаре цо кхоачашдеча гIулакхий бокккха мах хоадебаьб Даьхено. Къахьегама сийлен кхоалагIча степена орден, дукхаа сийлен грамоташ ен вай цунна, барлалаш яхаш белгалъьхкай. Цо лелаю 9-чен, 10-чен, 11-чен пятилеткай ударник яха сийдоза цIи.

Укх шарорча шера производственни программа а хана хьалха кхоачашъяра тIаерзалъй шоай тароаш Насапхана кулгалдеча бригада коллективо.

Бригадир ше дог тийша я шийн коллективо дейна дош дизза кхоачашдергхиларах. Цунна дика бовз бригада низ а цунна дулургдар а.

ХIаьта шай цхьан бригадах дог леза Iац Султыгова Насапхан. Цехкома председатела декхараш кхоачашдеча дуьца а къестаде а дезаш дола хIамаш дукха хул. План кхоачашъяр, продукце дикал, дисциплина дIелаш— массагIа да уж!

Р. ЦОЛОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Вийдалахи материалеха пайда ийбара рационализаци ара правительственни программа гома чу кхоачашъю Венгре юхеюсача хIамаех шоалагIа пайда ийбара тIаерзаль йола массехк проект. Оздски металлургически комбинате хьаный шлакаш чанхйоаха завод. Укхаза хьаухийтарга производственни процессе хьахмина аьшк доалла юхейнса хIамаш. Чугони болати лоалалара цу заводе пайда ийбергба кIанз нитта укхаза хьехиначa йIаьхьча бийдала нердача тайпа я.

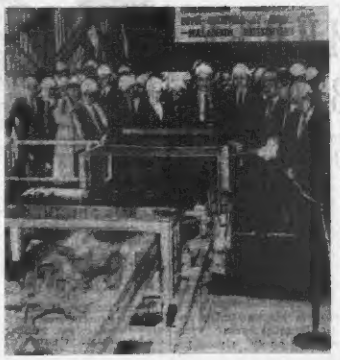

СУРТА ТIА: завод торжественно хьеллача.

МТИ — ТАСС сурт.

АНП корреспонденташа хоамаш ду

«УЖ КОТБАРГБА»

Массаза а цу мехка пIи нIаьхха ца яхар гIоне, малхбузехьарча коллегех цхьанне лоаццаьд Никарагуа яха дош «Ника» деш. Сона хетачох, ниjса а да из: древни грекий коталон дьала ма хиннайий Ника яхаш. ХIаьта Никарагуа халкъа бокъонца котдоалаш а латт — Сандинистски революце яьха котталоаш карара ца аллийтара, керда общество хьаиpe, из лоралра лоаттабеча къовсаме.

Хьалхара пятилетна тIехдика чакхъяькхай никарагуанцаша. Иштта йоах Манагуа мел хиинараша. ТIехьара хезад сона из, массехкди хьалха. Париже пресс-конференце кховзтъя цу дьыйна хургволча кIайвенна-ча, декъача дегIарча сагагара. Лера тIеравоаца, сабареча эльвасца дукхача хана ладийгIар шийца Никарагуа хиннача шинг сага дувпаришна. ХIаьта шийпа дош делча, кIеззига дог тохаденна ше хиларагIа бIаргасьнаш хьа а даьха, дIаьх а ца деш аьлар цо: «Уж кагий нах бIаргабайча, цу сахьате тийшар со, уж котбаргхилараxI»

Уж къона ба, литуиаам шортта я, цар опыт яц — хIаьта шоаш ба уж шоаш хьоргбола никъ лохаш, гIалаташ ду, аьмa догдоахилга аттара хьалха шоех лерхIаш ба... Иштта дар Эльзасерча Люттербах яхача йоккха йоацача городерча «Лаьтта наькха» яхача организаце вiнала Альфонс Юзепа даьча лоацача къамаьла маIан. Цунна юхе ваьтIача из санна самолетаца Атлантикая дехьа ваьна хиннача цу города мэра Роже Уитгеральтера, дог тохаденна а волаш, аьлар: «Тхо массава а кийча ва Никарагуа духьа испански мотт Iомабе».

Пхи бIаь сагах латта Люттербаха беррига бахархой Сервантесен Сандинон мотт Iомабе гIортаргбий хац сона, амма хьалхара гIа бакхкаб цар. Дарио яхача никарагуански городаца гаргалоа ярах долча документа тIа кулгаш а яздаь. ХIаьта цар лаьрхIад солидарностагахьа цхьаькха тIа бакха: вошал тессача городе водоснабжене хIаазарча халара системa хьаяра. хьатIадоагIача аьхкий вIашагIа а теха цу гIулакха эшаш йола ерригa инструменташ а йолаш йола техникий бригада яхийта.

«Ника» яха дош, бокъалдар аьлча. Францечул а дукхагIа хаза йиш я хIанз укх сахьате испанцашкарен португальцашкарен. Из дош-м оалаш хезарал совгIа цIеной пенаш тIа, Пиренейски ахгIайрен тIа гIолла чаккхоадаш со хьавенача паькъа асфальта тIа яздаь а дар. Хила тарлуш хIама да Португалеи Испанеи шоашта тIалатта исторически бехкехам кхетабаь хилар: цар мехкахой бешей Америка «хьайийлларашI»

Коимбра яхача португальски городе, къьона хиларга диллача дунеи тIа кхоалагIа моттиг лоацача университете вайзар сона юридически факультета профессор Антониу Авеланж Нуньеш. Дийнар дар. цун лоалахойн ВIашагIкхийттача Штатийн оагIорa хьара Никарагуа чугIерташ бараша леладеча гIулакхий правови аспектах дола дош. Адвокат ше хиларах тарра къамаьл сон хоза деш вар хьалха министр хинна вола Нуньеш, опытни судахочо ераш санна хьадда яр цо ль [illegible]

Централъни Америка дахъе атта дац бокъонех дувцa, мукIарло ду цо, хIана аьлча континента къулбаседен оагIорахьа низ бола воалахо ва цу регионе динозаврай замагIа лийна бокъонаш — низа бокъонаш уттаеш. Цхьабакъда. Европе башха дукхала болаш бац цу гIуланкха, из зелуш да терминологех а. Никарагуара деча хоамаш тIа. белгалдоах Нуньеша, дилла дувц «марксистски сандинистни правительствах» е «сандинистий лидерах» Даниал Ортегах. «Сандинистски» яхача дешо шекон, цатешама уйла йоссаю нердадарашта боеам болаш волча мутIарерча саге керта чу. «марксистски» яха термин цу Iаьдалах бола «бакъахьарча» гражданина беррига тешам боабе безаш я.

Цудухьа граждански тIема ала лотабенача цуьна лоаллахарча Сальвадорера лаьду «законагIа» херка президент ва Дуарте яхаш. Из ду Дуарте херкача дакъа лоацаш сальвадорцех ахаш а хиина боаццаше: повстанцашеи мукъаььхача зонашна бахача нахен бойкот яьар кхадж а ца тоосаш. ХIаьта Никарагуа духхьашха хиинача паргIатача хоржамашка Ортега кандидатуре хьалхаьцай мехка бахача наьха пхе даьнъах дига даькъо, амма малхбузехьарча непайоаконна цунах хIаьта а «хилац» президент.

Нагахьа санна гIулакха фактически оагIув хьайийцача, дIахо дувц профессора Нуньеша, Никарагуяра ситуаци ЮАР пахаддаш агрессн еш йолча Анголе латтача гIулакхашта тара я. Намибе доавон тIа еф я духьалера къулбаафриканcки агресси. Цхьаькха УНИТА повстанцеш оалаш бараша еш я. Цу тайпара гIулакхаш леладу Централъни Америке сандинисташта духьала США ийцача, герзаца Iалашбеча, Iомабеча контрреволюционерашна «контрассаша» а Афганистане революционни Iаьдалашта духьала «муджахидаш» оалаш бараша а. ТIатетташ дола бехкаш а цхьатарра да массанахьа я: «наькха гIулакхашта юкъе гIертар», «регионе кхерамале телхаар», кхыдараш.

Вашингтоно лерхI, ерригa латино - американски континент США монополей сфера я аьнна. белгтал из дар «Монро доктрина» кхайкадеш хиинар а. Цхьабакъда, укх наькъа латиноамерикански халкъий пачхаьилхехийи оагIув хьаллоацаш я дунеи халкъашта юкъера правс, хIаьта цунах пайда эца а беза паргIато. мукъале бахьан, шоай гIулакхашта юкъегIертара духьала лоаттабеча къовсиме лоархIамеча средствах санна.

Португальски юриста Авеланж Антониу Нуньеша хетараш дика тарлуш да укх шера бIаьстий КIайча цIено леладу тIема керера а тIема кене доаца а законах лоаца гIулакхаш соцадар дечаш никарагуански правительства енна жалоба хьажа дIанийцача Гаагерча Дунеи халкъашта юкъерча суда поанпеца. Укх деношка судо официально бакъдир ше из жалоба къоестияра йола компетентность йолаш хилар.

Вашингтона курс массане а харцъеш я Мадриде. «Пайс» яхача газето ла йиш йоаш лерхI «Сийлалъ-йоккхача низ болча державa ВIашагIкхийттача Къамий Организаце устава тIа дIалоъяь дунеи халкъашта юкъера правaш телхаеш йола политикиа». Сандинистий пропаганда а йоацаш, Вашингтоно леладу гIулакхаш да. — яьду газето. — Гренадина духьала аьча агрессе вариант Никарагуа нердаяккхара план йолаш хилар бакъдер».

Вашингтоно тIетуесача кхерама Испане столица дикна жоп дар сандинисташ хьаллоацаш ях манифестаци. Хоржамаш деча а хиина Манагуяра Европе юхаихьаьчa чот йоацаш дукхача делегацеша дера никарагуански революце толамех дола нерда тешалаш. ТIаккхьара а, аттара чIоагIагIа бола атлантисташ а болабеннаб хIанз Рейгана курса хьакъехьа шек бувла. Франце президента залалени йир, масала, гераий гIоьцца Централъни Америка цхьаккха а проблема къоастаюлургьац аьнна.

Дуьца дезаш а дац, регионе дешаш къестадара аIалла сагота а яц вашингтонски администраци. Сай статьи йоалуш ва хьовхальча парижски пресс - конференце сох кхийтар Франце дика вовзаш вола аьрдехьара политически деятель Клод Бурде. Нийсача источникашкара цунга кхаьчача сведенех Никарагуа йохализа ярггIоаццаш хиларах дола дош дувцаш да ВIашагIкхийттача Штаташка финансови бизнесменийн гIоаранца. Сандинисташа доаржадеш дола «цIе у», царна хетачох континента кхыча мехкашта дIадаргда. Нагахьа санна из хIама хила а хиина шигера нах шоашка доахка Вашингтона декхараш хьадала ца сута совце!?

МалагIча бокъонах дувца йиш я, нагахьа санна капиталисташта дагадоаллар шоай «вотчинера» пайда чуккухьилга хилча? Укхала цхьаина лоархIаме дац «Малхбузенен Малхбоаленнек юкъарча вIашдухьалене» хеташ дараш а. Эльзасски Люттербахерча хьашаша доаладир журналисташта Никарагуа чурча гIулакхий министра Томаса Борхе дешаш: Росе Октябрьски революци а хилалехьа хаза чутIертай США Никарагуа аьлттаьшна. Агресси — цу мехка Никарагуаларча гIулакхий логика кIийле.

Цудухьа къаьотта дика тIайийцар испански мотт Iомабе бееам шоай хиларах дола эльзаса-мэра дешаш. Дунеи халкъашта юкъерча бокъон гоаза вIашагIдийаача чоалхаеча мазаша дIалийца лоацача Францерча пхи эзар саг вахача города викалий дегаш мутIарерча наькха уйлаш кхетаюлургйолаш диллила дар. Цудухьа цар цIенача деггай вIаштIехьдаьннад «Никай» дог мишта детталу ле а кхетаде а.

Эттара тамашнегIа дола хIама дар, йоахар цар, хIара денна Iоаккала духьала летташ, къелаца, лазараща, «контраса» террораца къовсам лоаттабеш, тоьеш хьалбаь кхача боацаш болча мехка мукъа, халхараш, иллеш диллуш ца хилар. ХIара нах вIашагIкхийттача моттиге, хIара митаиге, хIара къахьегама дийнахьа, из мехла хила дале а цIей да «Никай-на».

Александр ИГНАТОВ,
АПН соб. корр.
Лиссабон — Париж.

ЧIОАГIЛУШ ДОАГIА ЮКЪЕРА ГIУЛАКХАШ

ПРАГА (ОРБИС—АПН). Толаже дегIаух Чехословакенен Лаосаца юкъера массе оагIорахера гIулакхаш. Шин мехка юкъера товарооборот духхьал 1983 шера тIакхийттай 400 эзар сома, хIаьта 3,1 миллион сомага а кхаьчай. Чехословацки специалисташа гIо ду къонача республикана пайдане саьналаш йоаха моттигаш гучайхен массехк халкъа бовхама объект хьалъен. ХIанз укх сахьате ЧССР вузашкех юкъерча специальни заведенешкен дешаш ба 260 саг Лаосера кагий нахи мехкарийн.

ЕВРОРАКЕТАШТА ДУХЬАЛА БА БЕЛЬГИЙЦАШ

Евроракетай тIема юкъа а керттера хинна дIаоттай Бельге политически вахаре. Цунна дола бахьан — правительственни коалицена юкъейоагIача тоьал ше болаш йолча фламандски Христиански халкъа парте (ХНП) НАТО-о дьрахIача тайпара хьатIадоагIача шера март бетта бельгийски територе тIа тхьамаш дола 48 ракет оттаеліга ца эшаш гIуданх хиларах аь заявлени.

Флорен яхача бельгийски городерча тIема базе 700 совгIача американски тIема гIулакхаш тIарча наха даьха а лоацаш нерда ракеташ «хьачузаре» чIоагIгIа кийчо еш йоллаше а, уж цига оттаяре хьакъехьа хьада рашени яьц мехка правительства. ХIара ялх бутт массаза боал дуьц из дош правительстве, тIаккха массаза а ракеташ хачу ца йита Бельгега йиш хулийтаргйолаш дола компромиссий бахьан нийсдалар догдоахаш йIаьххача хана тIехьайоах хьадда еш йола решени.

Бельге шерра дIабовзийтаб ядерни космически герзашта доагIача дешай ерригача комплексах лаьца нерда переговораш йолае Советски Союзе США-и раьза хилара хьанъехьа а 1985 шера январе Женеве СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыкон США пачхаьлхен секретарь Дж. Шульци вIашагIкхетаргхилара хьакъехьа хиина хоам. Цу событеша дунеи халкъашта юкъера юххам кIаьдбарга сатувсаш да адамаш.

ХьатIахулача шера ноябре парламентски хоржамаш хургдолаш да мехка. ХIанзале а дIайолаеннай хоржамашта хьалхара кампани. Моттегерча обозревателаша нийса белгалдоах, еврора[illegible] дебаташна керттерча моттигех цаI дIалоацаш хилар а хургдолча хоржамий итогаш доккхача даькъе из дош къоастадарах тийша хургйолаш хилар а.

ДIа-юха а эцаш кьецаш я Бельге евроракеташ. Премьер-министр Мартенси арахьарча гIулакхий министр Тиндемански чувоагIача ХНП председатела Франк Свелена хьакхайкадаьд. СССР-ан США-иеи юкъе вIаши мегаш йола ваIад е таро йолча хана тхьамаш дола ракеташ шийн територе тIа оттаниза яргIоацаш цхьаккха хIама дац Бельге, аьнна. Фольксюни яхача буржуазни партеца цхьана фламандски социалисташа дIадех Флоренерча базе деш дола кийчон балхаш социйтала. Переговораш йолаялрга а герзаш кIезигдарахи дIадахарахи дола договор дара аьттув беларга а дотдоахаш ба валлонски социалисташ. «Экологисташа» дIадех цу дешах лаьца мехка дерригa халкъа референдум чакхйоаккхилга, коммунисташа — парламенте дувцилга.

ХIана, «Либр Вельжик» яхача газето белгалдоаккхачох, хьалха хинна цхьа премьер-министр, Реформистски либеральни парте (РЛП) вокал Жан Голь мара вац американски ракеташ оттаярах йола решенеш лоархIа ца йоахаш кхоачашъяра тIехья латташ. Цхьабакъда. Бельге шеррача общественносто дIадех герзаш дIадоахилга. Европе а дерригача дунеи тIа а кхерамале Iалашъелгенн машар хулийтилгеи. ТIаккха цунца тарлургйоацаш да юххьанца хIама тоха лаьрхIа керда американски ядерни цера мехка оттаделга.

Олег ПОЛИЩУК,
АПН соб. корр.
Брюссель.

МОСКОВСКИ ОБЛАСТЬ. Кердача шера хеталь представленеш кийчъеш я Одинцовски культура ЦӀен художественни самодеятельноста коллектив. ЦӀейна хетальча шрай программица выступлёни ертья цар района къахьегамхоштех бераштеи хьалхашка.

Коллектива репертуаре да халкъа иллеш, частушкаш, халхараш.

СУРТА ТӀА: ГӀор-Дади — Анатолий Раткин, Снегурочка — Светлана Максимова. **Г. ХАМЕЛЬЯНИНА сур.**

ТАСС фотохроникӀ.

ЮХАДИЙНЪЕ ЕЗА ГОВЗАЛАШ

Нохчийн гӀалгӀайн декоративно-прикладной искусство дегӀайоалаярах

ВАЙ ХАЛКЪА прикладной искусствайн вгара хьалха терким тӀабахьийтача археологех ба А. П. Круглова Л. П. Семеновн. Масала, кавказоведа Л. П. Семенова яздаьд: «Догам дара говзал гаьнарча замалахьа, тайп-тайпарча йепара йолаешлай ГӀалгӀайчухьа, хӀаьте догамаш даьд кхерий тӀа, дахчан тӀа, тӀехка тӀа, металла тӀа; гаьнарча а тӀехьагӀарча а замалашкахьа кӀувсий тайпара а ихы дайна а хӀамаш кустарни хьисапе хьаярца ювиасина я из. Бесча гӀулакхашта чӀоагӀа маӀак долаш да из йовзар — орнаментальни искусство хьахиларах дола доп къасстадара, къамал самодеятельни искусство дегӀайоалаеча гӀо дара. кӀадаш деча, архитектуре, кхычахьа орнаментий суртех пайда эцара». Кустарни промыселаш Ӏомаярзен дегӀайоалализен ярт ца хиларах профессора Л. П. Семенова цу хана яьхар тахан а да лоархӀамо.

Юкъерча бӀаьшерений замен малхарча капиамашкарча инвентаро тешал ду дахчах яь хӀамаш нохчаштеи гӀалгӀаштен юкъе ларжа хинна хилара. Тайп-тайпара йолча дахчах хӀамаш елга лоамарочун цӀагӀара промысел хиннай. Дахчах гам хьекхаш кадаш, Ӏагаш, оаркхош, кхыйола цӀагӀа лелаю хӀамаш а еш, Ӏан замалахьа ха лоацъеш хиннай лоамароша.

Нохч-ГӀалгӀай республикански краеведчески музее я цу замалахьа яь дукха дахчан пхьегӀаш. Царех къастта чӀоагӀа терким тӀаозаш я кхалнаха батах хьекха басараш чулелаяь XIII бӀаьшерара дахчан шкатулка.

Дахчах яь хӀамаш хӀанз наггахьа мара яц. Кустарни промысла из тайпа юкъера дӀадаьлнад. Тхо дог тайпа да, дахчах къамая чамехьа хоза даь шу-оарихув, кад, оаркхилг, бога, кхыйола хӀамаш дуккхача кхалнаха цӀагӀа лелае езалургӀолгах.

Белгталара терким тӀаозаш да маӀача наьха тӀехкарех А. П. Круглова яздар: «Тайп-тайпара дукхха оатхалаш йоахкаш долча хӀепаарча кавказски тӀехкараша тарде йиш йолаш да уж, къаьстта а тӀехкара оасашта юхье доакка метташ».

Тайп-тайпара хул уж: кхо са болаш, гӀозарий хьисапе, герга, тайп-тайпарча оаххарий кортой хьисапе. Уж ерриге формаш язычески дийца ювзаена хиннай.

КУСТАРНИ пхьараша яь хӀамаш Централья Россе Ӏоккхийай. 1888 шерагара 1847 шерага кхаччалца Кавказски паьхаьашка лаьттача тӀахьоцама правилашка аьпа хиннад: лоамаш халкъашта Россе Ӏоккхаьа мукъа ду «лоамарошна хьаеш йола... топаш, тепчаш, урсаш, тоараш, шаьлташ, тебагӀаш, тӀаьскаш; цӀаста пхьегӀаш: гибаш, яьш, кьингаш, еги а ягайна а йола арчакаш, вордаш, кхыйраш.

Кавказе чӀоагӀа хоатташ хиннай пхьоаленашка еш йола хӀамаш. Г. А. Вертепова бечча хоамага диялача, 1866 шера Терски областерча 918 пхьарах 333 городашка балхаш деш хиннав. Цо бакъду пхьоалаш промыслана цу хана централизаци яь хилар. Пхьараша хьаеш хиннай цӀагӀа лелаю хӀамашн къахьегама вечалаши: цӀаста тазаш, гӀумагӀаш, яьш, сурилгаш, кхувара ледаю эӀанараш, мангалаш, дагараш, дахчан мохара хьозналгӀаш, кхыйраш. ГӀалгӀай пхьараша яь хӀамаш — мангалаши марсаши — 1768 шера Ванявин Степана баьча хоамах. Моздакен ГӀаларен йохка кхийхьай. ЦӀаста сурилгаш-м ерригача Кавказе а хьаеш хиннай, хӀаьта а нохч-гӀалгӀай араш шоай тайпара хьаннай — дакхагӀа, къамарт йӀаьхагӀа лакха цхо йолаш.

Нохчийн гӀалгӀайн дукхача юрташка топпара пхьегӀаш еш хиннай, гегтара дика хоаш хиннад тха кийчде: цунах тӀаккхахью фертӀаш, мангалкийнаш, кӀал тесса ферташ, кхы хӀамаш хьае. 1826 шера Нохчашкахьа паччахьа бӀуво яьча походе даьха лоацаш хиннача вписара А. С. Пиралова яздаьд, «нохчийн гӀалгӀайн Ӏалаьмате хоза ду маӀача наьхен кхалнаьхен кочамаш тӀа, декха дото бесса назаш, цар даь чоккеш рыжке чӀоагӀагӀа хоатташ хул». Цхьаццалла кулг-говзал йоецаш нагахьа кхалсаг хиннац вохчийн гӀалгӀайн кӀувсаш деш, хӀамаш тегаш, мошаш деш, доию бессача хьаьсеца яиззаш деш, кьышивили еш хиннай цар. Чиалан хьаьсах е боамбех даьча тайх хьадеш хиннад нагфетинг, палчакха кӀовкамаш, кхыйола хӀамаш.

Къаьстта белгалдаккха доагӀа Нохчашкахьен ГӀалгӀашкахьен кӀувсаш делга чӀоагӀа даьржа хинна хилар. Республикански краеведчески музее кӀувсий-истингий башха-дика коллекци я. Шо-шоай бесаш долаш, чачакх йилла а йиллаиза а, кӀайча тӀиргаца го бихьа а сурташ дийхха а да уш. Нохчаша, гӀалгӀаша, хӀирайша еш хиннача хийттача фертай сурташ ширача замалахьа кавказски халкъаша «кобански культурерча» бронзах еш хиннача хӀамаш тӀеи каша инвентара тӀеи» даьча догамашта тара доагӀаш да. Искусствоведаша И. П. Щеблыкинеп П. Л. Лысенковен Нохч-ГӀалгӀайчене кӀувсаш дарах лаьпа яздаьча балхаш тӀа дувп истингаш мишта деш хиннад, наха дезадургдола бесаш, догамаш мишта хийркад. ХозагӀа лоархӀаш хиннад мора, тов бесса, шаькъа, сийна, моакха бесаш. Уж бесаш дола басараш хьадаьд наха овлех, бӀара, гранага чкъорех. Хийттача ферташ тӀа дийхха сурташ саь муӀашта тара да. Уж традицеш теркал а еш ду шоай творчески балхаш хӀанзарча мастераши художникаши. Из шитта хилар хьахьекхар, цхьайола кустарни производство хьокхаш хиннача, Нохч-ГӀалгӀайче ший лоӀамагӀа Россеца юкъеяха 200 шу дизара хетальча ВДНХ выставко.

Гаьнарча замалахьа а тӀехьа кхерах хӀамаш еш хиннай нохчашен гӀалгӀашен. Шеко яц, чуртамаш тӀарен тхан кӀувсаш тӀарен сурташ вӀаши тара хинна хиларах. Вешначун оамалаш гӀулакхаш хьахьокхаш дола сурташ дийхкад нохчашен гӀалгӀашен чуртамаш тӀа. МаӀача наьха чуртамаш тӀа дийхкад тепча, тура, бустамий, шалта, нийн сурташ. Кхалнаьха чуртамаш тӀа — баракъашта оттача аьшка, кертах йоаллача ахкара, тунарга, тӀора сурташ. Масала, чуртамаш тӀа дийхкача герзий сурташа хьахьокх цу наша воаллар гӀемахо хиннилга.

Чуртамаш тӀа меттел, цӀагӀа лелаеча хӀамаш тӀа дийхка бӀаргагу найна тайп-тайпарча оалхазарий сурташ. Масала, 1930 шера ГӀалгӀашкахьа Ханхерча цхьан маьлхарча кашара дахчах даь кхокха сурт корадаьд. Гаьнарча замалахьа денз леза оалхазар лоархӀаш хиннаб кхокха.

ЛАККХЕ вай йийцача гаьнарча замалахьа хиннача кустарни промыслах вай деношка Нохч-ГӀалгӀайчу юхейксараш кӀувсашистингаш дуй топпара пхьегӀаш юи производстваш мара яц.

Нохч-ГӀалгӀай чура кустарни промыслаш цӀенъеш дӀайоалаш латт. Кустарни пхьарий цхьаццайола приемаши орнаментий мотиваши юкъеяккхаьярах доалаш дац кустарни промыслаш тхьовра хиннача тайпара юхадӀаоттаяра. Иштта из кхетадеча тара хет Нохч-ГӀалгӀай предприятенца арахецача сувенирашкен пхьараша цӀагӀа деча балхашкен хьежача.

Цу тайпара, бокъонца йолча искусствага меттел хьаувттаю вай цхьаккха маӀан доацаш, уйла ца еш, бе-башха ца хеташ яь хӀамаш.

Фабричен промыслаши цар продукции хьалхагӀа денз халкъа говзалца яьча хӀамнех хьекъоастальлоацаш хила еза. Бакъахьа хетар, хӀанз йолаш йолча цӀагӀарча ремеслашен художествени промыслашен шоай тайпара заповедникаш йоре, къаман культуран къаьстта лоархӀаме хилар теркал а деш.

Халахете а, хӀанз республике яц халкъа промыслаш Ӏомаеши юха дӀайолаяьи йола учреждени а специалист а.

Х. АКИЕВА,
краеведчески музея революцеи хьалехьара ха чулоацача стдела йоккхагӀйола Ӏалаши болхлой.

Школьни реформа—массане юкъара гӀулакх

ЛОРАЕ СИЙ ДОЛА ЦӀИ

Нохч-ГӀалгӀай АССР просвещене министерства чакхъяьккхар «Юкъерча дешарея профессиональни школа реформо дӀадехарашна хьежна дешархошта дешар дикагӀа хьехарен кхетам бахарен. школана ду кулгаш лоаттабу тӀахьожами чӀоагӀбара хьинъехьа» яхача темах йола республикански совещани. Цига къамаьл деш просвещене министра заместитела Г. Б. Кучеренкос белгал ма даккхара, парте дӀадех советски школагара кхувийоагӀача тӀехьен кӀоарген чӀоагӀен аиневш дулга практикие царех пайда эца ховргдола навыкаши говзали йолаш хулга, материалистически мировоззрени хьаелга, хьехара процесса чулоацамцеи методикацеи цхьаьккха тайпара формализм хилийта йиш йоацилга.

Школе дешар хьехилга тоале дезаш да. Тахан еррига дешара процесс кхы а дукхагӀа мировоззренчески чулоацам болаш хилийта еза. ХӀаьта цо дӀадех гарггарча шерашка школаш ерригача педагогически кадраша Ӏалашъелга, эггара хьалха юкъхьанцарча классашта эшарашна а.

Реформо дӀадехача керттерчох цаӀ да бераша 6 шу даьлча денз деша ахкадезаш хилар.- ХӀаьта вай республикера школаш къаман лоархӀаш хиларца лоархӀам болаш хӀама да 6 шу даьнна бераш эрсий меттало деша дезаш хилар. Къоастабе беза нердала программах цхьоалагӀча классашка болх берга йоля хьехархой, хӀаьта уж хила беза эггара дикагӀбараш.

Бизза бехктокхам боалаш из гӀулакх дӀа да хьой, докха ее дала тарлу. Цох масал доаладергда вай. Урус-Мартанерча № 1 йолча юкъерча школе уих дешара шера сентябрь бетта подготовительни классе дийшад воаца а эрсий меттах кхеташ воаца а Чалаев Шамиль цхьоалагӀча классе деша хьаийцар. КӀезиг-дукха эрсий дециаш во Ӏомадаь дале а, кӀаьнк дешарах кхетац, цуий нийсархоел тӀехьависав. Хьехархочо дӀаяххаше а, из цхьоалагӀча классе хьаийцача школа директора В. Я. Эльмурзаева, юккъанцарча классий завуча А. М. Магомадова цига далийтар педагогически гӀалат хинна ца Ӏеш, дӀадахача шера шоаш толхадаь всеобуча Закон къайладахьа гӀертилга да. Уж тайпа моттигаш кхычахь яц ала йиш яц.

Юкъханцара школа — из кхоалара гражданий Ӏомаеш а кхетавеш а долчун лард. Из кхета а деш, дика болх баьб Наурски районерча Алпатовски, Ищерски, Чернокозовски юкъерча школашкарча юкъханцарча классий беррига хьехархоша.

Школай кулгалхоша а хьехархоша а кӀоаргга Ӏомадаьд реформо дӀадехаш дола хувцамаш. ХӀара шоай урок идейно-политически лостам болаш чакхйоах хьехархоша К. С. Галкинас, Н. В. Зимновас, Н. И. Лавреневас, В. И. Захараевас, Н. С. Мельниковас, Е. М. Хижняковас, дукхача кхычар. Дешархой хаийга хьежна Ӏомабу уж уихала къахьега а, хӀаман кхом бе а, хьурмат де а. Ӏалам дезаш а лораде а хила. Иштта, масала, Ищерски юкъерча школе цхьоалагӀча классе хьехаш йолча хьехархочо Н. С. Мельниковас беранта бовзийт илат кхедеш болча ахархой къахьегам. Ӏомабу маьхха хьурмат де, бераша шоаш на дувийт цу дерригех лаьца.

Формализм йолаш леладе йиш йола хӀама дац из.

Цу совещанега кийчлуш Нохч-ГӀалгӀай АССР просвещене министерства комисси хьежай Урус-Мартановски, Надтеречни, Наурски районашкарча массехк педагогически коллективай балхага. цига дукха кхоачамбоацараш гуча а даьлнад. Керттерча даьхье уж да хьехархой балхага, дешара-кхетама процесс школашка миштта дӀаоттаяьй школай кулгалхой хьовкаш ца хилар. Из болх цар тесса бита хилар. Урус-Мартанерча №№ 1, 3, ГехтӀарча № 1, № 3 йолча юкъерчен, бархӀшерен школашка болх беш цаӀ предметни кружок, берий клуб яц. ДӀабахача кхаьбетта Урус-Мартанерча № 1 йолча юкъерча школе цхьа комсомольски собрани, пионерски дружина совета заседани хиннаяц. Цигарча йоккхагӀа йолча пионервожатейцо Э. Эльмурзаевайна, Я. Сулеймановайна пионерски балха теори а методика а яц. Урус-Мартанерча цу школе а, ГехтӀарча № 1 йолча юкъерча а школашна кхетама болха планаш яц. Цига боагӀаш бола тӀахьожам белоре хургдацар ва шитта.

Республика дукхача школашка во хьех къаман мотт а литература а, доазол дехьарча къамий мотт, эрсий мотт. Журналашта цхьа оценкаш я, хӀаьта четвертах уттаераш кхьараш я. Цхьайолча сочиненешка тоа па деш тхьаьннега кхачӀалца гӀалаташ дутт. Масала, ГехтӀарча № 3 йолча юкъерча школе эрсий мотт хьехаш йолча Д. М. Вараеайна, 5-6 классерча дешархочо Шаиповаа лэзьлча контрольни сочинене тӀа 13 орфографически гӀалат корадир, бакъда, хьехархочоа гуча па доалаш дисар 14 гӀалат дар. Цу балхах цо дешархочоа «3» оттаьяр. ХӀаьта Урус-Мартанерча № 1 йолча юкъерча школерчо М. А. Маматхаджиевай методика кхы а «дикагӀа» я. Дукха гӀалаташ даьча дешархошта тетрадаш тӀа шиъаш уттаю цо, хӀаьта журнала тӀа «кхоъаш» лэзьо. Из метод я Урус-Мартанерча № 3 йолча юкъерча школа хьехархочун А. К. Алдамировай а. 5-ча классе деша ягӀача Р. Домбаевас контрольни письмени балхех хьалхарча четверте яьха оценкаш «3», «3», «2» я, хӀаьта хьехархочо четвертах цунна оттаьэр «4» я. ХӀаьта Урус-Мартанерча № 1 йолча юкъерча школерча хьехархочо Л. В. Яндаровас «3» йолча дешархочое четвертной «4» оттаю. Урус-Мартанерча № 3 йолчеи ГехтӀарча № 3 йолчеи юкъерча школашка 10 класс яьхабыьнарий сочиненеш тӀа юхапроверка йича, цар хьехархошта Ш. З. Витаева, С. А. Умаева цхьан сочинене тӀара гуча па доалаш диса 20 гӀалат корадир, школагӀчун тӀара — 19, кхоалагӀчун тӀара—16. Фуд на?..

Да кхыдола масалаш а. Урус-Мартанера № 2 йолча юкъерча школе (директор Р. Х. Китаева). Школа документаша дувцачох цига шиъйин гӀулакх Ӏомадеш 9-чен 10-чен классашкара 57 дешархо-йиӀиг я. Цу документаша яхачох дика а Ӏомаду цар я гӀулакх. Бакъда, цар из гӀулакх-миштта Ӏомаду со кхеташ вац, цига шейнш гӀулакх Ӏомадара кабинет а е пхьа шейнийн машина а ца хилча. Урус-Мартанерча № 3 йолча юкъерча школе а Ӏомаду шейний гӀулакх. Уккхаа из кабинет а я, цига 10 машинка а я. Бакъда, царех цаӀ болх беш-м яц. Хьамкха йаш мел йола оатхалаш къаьлха я уж. ХӀаьта цар бела болаш саг а вац школе. Цу машинех дешна 2 эзар сом дайнад, цу гӀулакха бекхе цар гуча ца воале.

Геттара во латт Урус-Мартанерча школашка аттестаташ дӀадалара гӀулакх а. Иштта, Урус-Мартанерча № 1 йолча школе аттестаташ дӀаэцара кулгаш яздаьдац 8 саго, свидетельстваш дӀаэцара — 18 саго. Цу районерча № 6 йолча школе тахан а тӀехьа аттестаташ дӀа ца эцаш 21 саг ва. № 3 йолча школе 5 аттестати 6 свидетельствон, ГехтӀарча № 3 йолча юкъерча школе 8 аттестат, ГехтӀарча бархӀшерара школе 5 свидетельство. Районе дӀа ца луш дисар 34 аттестат да. Кхоъ мара район яц проверка яьраш, хӀаьта иззал гӀалаташ да гучадаьнараш.

Кхьча районашка а школашка а хургдац уж кхы кӀезигагӀа.

Б. АБАДИЕВ.

Республика экранаш тӀа

«ЗАМЕН КОНВЕЙ ДЕЗАЛИ».

Басов Владимир дика вовзаш ва режиссер а актер а хиларца. Дукха да цо уггтадаь а актер волаш дакъа лаьца а кинокартинаш. Царех да «Юткъ гӀоала чакхдаьлар валар», «Наькъа тӀа хинна гӀом», «Сатийна хилар», «Дара», кхыдараш.

ХӀанз шоалагӀа цо оттаду цӀи йезача английски драматурга Пристли произведенех дола фильмаш. ХӀаьта Пристли вайна массанена вовзаш ва ира социальни проблемаш цо дика йоашхаш хиларца. Басов Владимира хӀанз «Мосфильме» даьккхача фильма цӀи я «Замен Конвей дезали». Цо дувц дунен шин тӀема юкъарча хана Англе хиларах. НийсагӀа аьлча, буржуазни дезала хроника, дагалаьттари дага хинвари кхоачам па кулаш бусача дезалах. Ӏа аха чоалкхане бац фильма чулоацам. Цхьа йоккха воацача английски городе латтача Конвей яхача цхьан аристократически дезала виллецӀей да: Кей яха шоай цхьа йоӀ кхийна ялар дездеш ба уж. Цига хьийха ба аккарна эггара безагӀа бола новкъостий — Халфорд Джоан, управляющи Тертон Джеральд. Цу бус Кейна «гучадоал» хӀара цига венача сагена 20 шу даьлча хургдар: хьанна дага фу хиннад, из кхоачаш хул е хилац.

Бокъонца вар а хулаш дар а фуд ховргдац цу сакъердамеча фильмага ца хьежача...

Шиъ тайпара кхы цхьаькха а тамашие хӀама да уих фильме. Уккхаз ловзаш бе шо-шоай династех бола актераш. Миссис Конвея роль ловзаю Нифонтова Руфинас. Цун берий сурт-сибаташ кхоллаш бе ЛеонотӀар дах воӀа — Евгенийн Андрей, Ирина Скобцева. цун йоӀ Бондарчун Елена, Табаков Олег, цун воӀ Антон. Володина Маргарита, цун йоӀ Мария, Басов Владимир, цун воӀ Владимир. Стриженова Марина, цун йоӀ Наталья, Будневич Нина, цун йоӀ Вероника.

«ЕТТИН—ВАДА»

Шиъ дебюта гуржий кинорежиссера Матарадзе Георге хержар эггара халагӀа йола жанр а — комеди. Цу тӀа дуац, шийна дага а воецаш детектив хулача Ӏалаьмате сабаре а, массе долчох тешаш а волча Пхипка ахача цӀи йолча цхьан сагах. Фуд цига хулар? Цхьан вакъа тӀа, вахе еттачара Пхипкос кӀалхарвоакх шийна вовзаш воаца цхьа зӀамига саг. Ше волча чу а воалавий, тӀехьагӀа кирпичкаш еча заводе экспедиторалла балха оттаву, цо из. Пхипо цӀагӀа воацача хана кхо вагон кирпичк а ийце вод вок. ХӀаьта из мича вода а, цига фу хул а ховргда фильмага хьежача аргтела.

В. КОВАЛЕВА.

ЦИРК

БЕЗАМЕ ВӀАШАГӀКХЕТАР

«Калейдоскоп» — иштта цӀи йолаш я хӀанза Грознерча цирке гойташ йола йоккха московски программа. уих сенене кхоалагӀа я из. Нийса аьнад цох калейдоскоп: цига хьажа йиш я гимнасташа, жонглераша, акробаташа, эквилибристаша еча чоалхавеча, майрали денали эшача номерашка. «Африка Джунглешка» яхача аттракционага, хӀаьта клоунаш боацаш-м хила йиш мичай.

Программа дӀаялалуш цирка арена тӀа боал ерригача труппа юкъе дакъа лоацараш. парад - пролог чакхъяьача фаьлгий дунен тӀа къаьчача самна деталу зале вагӀавой. АлексеевгӀар дезал—шиъ зӀамига саги йоӀ. Цхьавю ниа болча баламаш тӀа отт кхо саг.Из дицдеш да цун тӀехьагӀа,хьакъюкъе оттабаьча аьшна чӀийна тӀа саг оттар.

Арена тӀа хувцалу жонглераш, акробаташ. ВӀарг тӀа ца оттийташ ловзаю шийтара шляпаш Лушников Виктора, сага из дудалар тамаш болаш! Экхкаьа йодача говра тӀахов Зил Яков, тӀаккха цун букъа тӀа ура а етта кхоссавале тӀаклалтӀа а валле, юха а говра букъа тӀа отт.

Сатем отт... Бурган самна гергача, йоккхача шара тӀа латт эквилибрист, цун хьакъюкъе оттабаьча бӀаьхача аьшка чӀийна бӀухьа вгӀа цун йовкъост. Цул тӀехье шара тӀа латтар дӀа-кха аха волалу. Из шар даьтта, шаьрача латтаре а хӀама дацар, из лагӀай хьисапе яьча аьшна гома чу ма латтий. Цу тайпара денал а майрал а хьеш я Черняускас Надежданн Раймондеи гойташ йола номер.

КӀаж а ухаш бел зале багӀараш... Оаш кхетаду хурга из малагӀа бахьан долаш да. Арена тӀа ба къоарза бараккъаш дувха клоунаш. Цар керттера деккар да сага сакъердам баккхар. из ведавар. Из дика вӀашӀехьдоал клоуний Тривас. Фуд царна дага ца доханц цар футтарду. бегдоах Ӏовдала дар, йирча дар, хӀаьта бегаш-м вӀалла кхочалац программа чакхъяллаца.

Къаьстта терким тӀаозаш я программа шоалагӀа отделени. «Африка Джунглешкара» яхача аттракционо дӀаьльцай из ерригаа. Вайна хьалха ювцаш хеза а йовзаш а я цун кулгалду РСФСР халкъа артистка Дурова Тереза. Аттракционах из цӀи тиллара шиъ бахьан да. цун юкъе да джунглешка хула оаихарий: пиллаш, меймалаш, говраш, погал, жӀали, гаьа, циси, кхокхарч, кенгуру. Уж кхаьӀомае мегад Дуровайна.

ЦӀанкха барта доаца цхьаьна жӀаьлийн цхьана говра тӀа тарлу. шиъ леза дегӀ цхьан кога тӀа хьаллов доаккхача пилла, цул совгӀа, кхо дӀа ца хьоккхабалийташ тӀехдоал из Ӏовхажа уллача Т. Дуровайна тӀагӀоала.

Арене гӀодла ниъа - шоза га боалкх массача кенгурус.

— ХӀанз а кхаьӀомалла яннаяц из, наха бӀаргаяйта аральхкахй из арена тӀа. Дукха ха яц сова из йоалаль. — Йоаг Терезас.

С. АРЧАКОВ.

ТХОНА ЭШАЧУНГА ХЬОЖАРГБИЙ-ТЕ!

Вай Советски мехка мел доала адам дагтара Керда шу дазде кийчлуш да. ЧӀоагӀа хоза цӀей ма дий из. Нагахьа цӀа хургдаи вай НохчГӀалгӀай республике а Кердача шера корсам ца кийчъеш.

ДукхагӀа йолча юрташкарча тиканашка хьогтехьа корсамий кхоатам бохка болабенаб. Юрта къахьегамхой а, цар дезал а шоашта хозагӀа хета корсама тӀирс Ӏалапбеш ба. Аима из таро яц ТӀой - Юртарча наьха.

ХӀана?

Юрта тика йоацал - те промышленни товараш дохка? Я. Дика тика а я. Эцархошца безамел, цар хьаштаги Ӏалашо е гӀертаиш ба тика болхлой Кодзоева Марема Гайтова Любан. Цхьабакъда, цар болх дика дӀабалара йоаке еш яц Марзаганов Мусса кулгалдеш йола Назрановски райпо.

Кердача шера хоза, эргадаьнна товар дар а догдоахар юрта къахьегамхоша. Дагаболий-те райпо болхлой тха тиката хьажа?

Ӏ. КОДЗОЕВ,
ТӀой - Юртарча бархӀшерарча школа хьехархо.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Хьамсара эцархой!

«Промтовары» яхача розничий торгови объединене тикашка йохка верда тайпа хӀамаш яьхкай — «Салют» (100 сом доаккхаш), «Кама» (98 сом доаккхаш) яха вӀашагӀа ехка универсальни велосипедаш.

ДУВЛА ТХА ТИКАШКА!

Тикай адресаш: «Спорттовары» яхача № 7 йолчун — Революцие проспект 12/64, № 10 йолчун — Центральни рынок.

«ПРОМТОВАРЫ» ЯХА ОБЪЕДИНЕНИ. «ПРОМТОВАРЫ»

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Тхьамна капитан». Художественни фильм.
9.55 — «Родом из детства». В. Быков. «Обелиск».
10.45 — «Путешественникий клуб».
11.45 — «ТӀаххьанна хурсн». Лоацаметражайла телевизионни художественни фильм.
13.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Юртара аьийлархаш». Документальни фильмаш «Подольски яхача юрта проблема», «Керда председатель».
15.35 — Удмуртски АССР «Италмас» яхача Паччахьалкхен халхарех иллен ансамбла концерт.
16.05 — «Кердадараш».
16.10 — «История ойгӀаеш». «Со — Советски Союза граждани».
16.45 — «...Яхайтта шу даьнна боккагӀиш».
17.30 — «Александр Твардовский». Документальни фильм.
18.25 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Гаьнарен кхерам иллеш».
19.30 — «Жуккарга сакъердам баккха» яхача телевизионни художественни фильма премьера 1-гӀа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Театральни вӀашагӀкхетараш».
23.05 — «Тахан дунен тӀа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 4-гӀа класс.
8.55 — «Кристалла шийла сердало». Ӏилма - довзийтаран фильм.
9.05, 13.30 — Испански мотт.
9.55 — Этически хетам белар. Масса оагӀорахьара саг хьалкхевар. Из дош лоархӀаме хилар. ШоалагӀа передача.
10.40 — 11.40 — Зоологи. 7-гӀа класс.
11.05 — «Дезаяи школе». Телевизионни журнал.
12.05 — Физика. 10-гӀа класс.
12.35 — М. Шолохов. «Тайха Доне».
13.30 — «Хьамилаш: норсан» Ӏилма-довзийтара фильм.
14.00 — «Мерза кхансаг». Субтитрашт дола художественни фильм.
15.35 — «Кердадараш».
17.00 — «Хахарца аивраш». Телевизионни фильм.
17.35 — Хьайбаш лелалдар — ударни фронт. «На контроле — зимовка».
18.10 — «Могаяло» (нохчий меттала).
18.40 — «Телекъамела хеттараш ду. критика а. хьехархой ду...»
19.10 — «Нохч - ГӀалгӀайчен ди».
19.30 — «Коллективера коммунист».
20.00 — «Бийса дикаьйла хийла шун, бераш!»
20.15 — «Бурешкахь». Хоккейна йола СССР чемпионат. «Зоркий» — СКА (Хабаровск). 2-гӀа тайм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Йоккха керда шу хьакуьа бийса». Художественни фильм.
22.45 — «Кердадараш».

28 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Хьуанъьаьа цей». Художественни коллективай концерт. Амхабадера передача.
9.40 — «Йоккха керда шу хьакуьа бийса». Художественни фильм.
10.05 — Берий фольклорни коллективай концерт. ЧССР-ера передача.
10.45 — «Жуккарга сакъердам баккха». Художественни фильм, 1-гӀа сери.
11.55 — Документальни фильмаш.
12.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Пятилетка — хӀаране гӀулакх». Документальни фильмаш: «Хьаяха латта елит — хӀара йолхлочоа», «Павлова Катяйх».
15.40 — Йовзашйолча классически музыка концерт. Румынера передача.
16.10 — «Кердадараш».
16.15 — Мультфильм.
16.35 — «Московски комсомола гӀулакхаш».
17.20 — «Бераштa оаихарех».
17.50 — «Наха эшаш хилар». Д. Б. Кабалевске кхоллламех дола документальни фильм, 1-гӀа сери.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Шахматех йола дунен чемпионат». Информационни выпуск.
19.05 — «Содружество». Телевизионни журнал.
19.30 — «Жуккарга сакъердам баккха» яха художественни фильм. 2-гӀа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Кинопанорама».
23.35 — «Тахан дунен тӀа».
23.50 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.15 — «Лаьттан чов». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 1-гӀа класс. П. И. Чайковский. «Шера хана».
8.05, 12.55 — Английски мотт.
10.05 — ПТУ дешархошта. Юкъера биологи.
10.35 — ПТУ дешархошта. Астрономи.
11.05 — В. И. Лебедева-Кумача стихашца иллеш.
11.35 — 20—30-ча шерашкара советски пейзажни живопись.
12.05 — А. Яшин. Произведений оагӀонаш тӀа гӀоала.
13.25 — Природоведени. Ӏаьна.
13.45 — «Пеля кхача хи тӀара гергар». Ӏилма - довзийтара фильм.
14.05 — Истори. 4-гӀа класс.
14.35 — «Ха а ха, Ӏом а лел». Школьникашта йола передача.
15.05 — «Драматургии театр». М. Е. Салтыков-Щедрина театр. 33-гӀа передача.
15.40 — «Кердадараш».
16.40 — «Новоселье в будний день». Художественни фильм.
17.50 — Телевизионни фильм.
18.05 — «Вехх дега безам хиача». СССР хьакъа просвещене отличникаш, Урус-Мартановски № 5 йолча бархӀшерарча школа хьехархочех С. Д. Чуниковай йола телеочерк (нохчий меттала).
18.15 — Шу кхачалуш («Путь к коммунизму» яха Сунженски района колхоз»).
18.45 — «Телезу» (нохчий меттала).
19.00 — Киножурнал.
19.10 — «Нохч-ГӀалгӀайчен ди».
19.30 — Профсоюзий лакха дехкар. Нохч-ГӀалгӀай XIII-ча профсоюзни конференцига.
20.00 — «Бийса дикаьйла хийла шун, бераш!»
20.20 — «Цу тайпар зӀамига саг ва» (Волгоград), «Шоана хозадий? Брындин дӀаевиних...» (Ленинград) яхача телевизионни фильмай а къамачар программай а VI-ча Всесоюзни фестивала лауреаташ.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Вальсаца вӀашагӀкхетар» яхача фильма-концерта премьера. Даьгна лоацаш и Московски Кремле комендатура «образцово - показательни духови оркестр».
22.25 — Спортивни передача. Теннис. Дэвиса кубок. Шоцера сборни — США сборни. Шоцера передача.
22.55 — «Кердадараш».

РАДИО

27 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хеттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
8.35 — Реклама (эрсий меттала).
8.40 — «Дега лоӀамагӀа» (нохчий меттала).
11.15 — «Шин дуне — шин тайпа вахар». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Шу чекхдовлаш латтача хана». Корреспонденци (гӀалгӀай меттала).
11.40 — «ХӀаман ницо бен хилар — даьхе лорабр» (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хеттам (эрсий меттала).
17.18 — Бенкхийчарна берел яьцца. «ВӀаши кхетам хилара». Беседа (эрсий меттала).
17.31 — Областной профсоюзни конференце делегаташта хетадаь концерт (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Юртбахаме техникана ремонт еш латт». Корреспонденци (гӀалгӀай меттала).
18.40 — «Атеист яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала).

УКВ

17.00 — А. Фатьянова стихашта даьха иллеш.
17.30 — Меттигерча авторий произведенеш.
18.01 — Даймехка музыка.
18.30 — Нохчийн гӀалгӀайн иллеши халхари аьшараш.

28 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хеттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Иллеи дӀаоал «Илли» яхача ансамбла солисташа (нохчий меттала).
11.15 — «Литературни Нохч-ГӀалгӀайче» (нохчий меттала).
11.35 — Музыка (гӀалгӀай меттала).
11.45 — «Юрт: гӀулакхаш проблемаши» (гӀалгӀай меттала).
15.15 — Хоршашта кхьоллаш. «Кердача тоахьэшна» (гӀалгӀай меттала).
15.35 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хеттам (эрсий меттала).
17.18 — «Вай ловзахой болча». Къулбаседа. ХӀирачопра передача (гӀалгӀай меттала).
17.31 — «ЦӀа сийгӀаш» (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Керда Ӏаьдалнаш — вазаре» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — Узбекистана музыкальни коллективай концерт.
17.30 — Ш. Рашидовн стихашта даьха иллеш.
18.00 — Лирически музыка.
18.30 — ДоттагӀален концерт.

Тахан республике гӀоллен Грозне морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лагӀо лоа а делхаш, Ӏуйрийна дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьеккаш хилен фегара температура республике —2 +3, Грозне 0 +2 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лагӀо лоа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьеккаш хилен фегара температура бийсана 3—8 градус шелали дийнахьа —4 +1 градусн йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-34-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-86-64; корректорски — 2-80-86.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-34-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-86-64; корректорская — 2-80-86.

СФ00342, «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3588.